

Karoline Søyby Oftedal

Veien til fremtidens olje?

En analyse av internasjonaliseringsarbeidet
ved UiB, UiO og NTNU

Masteroppgave i Europastudier

Trondheim, våren 2014

“You can never be overdressed or overeducated”
- Oscar Wilde

Forord

Aller først vil jeg takke min dyktige veileder Lise Rye. Takk for alle gode råd, oppmuntring og ikke minst at du alltid har tid og svarer grundig.

Så vil jeg takke alle informantene som har deltatt i denne oppgaven og bidratt med sine erfaringer. Takk for at dere tok dere tid i en travel hverdag.

En stor takk til Mamma og Pappa som alltid har troen på meg uansett hvor håpløs jeg er. Dere har kommet med verdifulle tilbakemeldinger til denne oppgaven og jeg hadde ikke klart å skrive denne uten dere. Tusen takk!

Til slutt vil jeg takke Europas beste Eurogirls og Euroboys. Vi klarte det! Takk for alle sene kvelder med latterkuler og noe godt og rødt i plastglasset, tidlige morgener med sur og besk kaffe, analysering av grøten på fredager og putekrig på kontoret. Masterboblen hadde ikke vært den samme uten dere!

Karoline Søby Oftedal
Trondheim 14. mai 2014

Innholdsfortegnelse

Forord	iii
Tabelloversikt	vii
Forkortelser	ix
1. Introduksjon	1
1.1 Begrunnelse for valg av tema	1
1.2 Norge i kunnskapens Europa	2
1.3 Tidligere forskning	3
1.4 Forskningsdesign	5
1.5 Kildeutvalg	5
1.5.1 Skriftlige kilder	6
1.5.2 Muntlige kilder	6
1.6 Utvalg av informanter	7
1.7 Gjennomføring og analyse	8
1.8 Struktur	9
2. Internasjonalisering: Hva og hvorfor	11
2.1 Internasjonalisering	11
2.2 Forholdet mellom globalisering og internasjonalisering	11
2.3 Hvorfor er internasjonalisering i Norge viktig?	12
2.3.1 Statens motiver	13
2.3.2 Institusjonenes motiver	14
2.4 Institusjonenes strategier	15
3. Analyse: Fra strategi til praksis	19
3.1 Universitetet i Oslo	19
3.1.2 Partnerskap	20
3.1.3 Mobilitet	20
3.1.4 Arbeid på fakultets- og instituttnivå	25
3.1.5 Utfordringer	26
3.2 Universitetet i Bergen	26
3.2.3 Partnerskap	27
3.2.4 Mobilitet	28
3.2.5 Arbeid på fakultets- og instituttnivå	32
3.2.6 Utfordringer	32
3.3 Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet	32
3.3.2 Partnerskap	33
3.3.3 Mobilitet	34
3.3.4 Arbeid på fakultets- og instituttnivå	38
3.3.5 Utfordringer	38
4. Diskusjon: Likheter og særtrekk	41
4.1 Fra solidaritet til kunnskapsmotor	41
4.2 Sentral eller desentralisert modell?	42
4.3 Mobilitet	44
4.4 Partnere og eierskap	47
4.5 Utfordringer	50
5. Konklusjon: Veien til fremtidens olje?	53
Referanser	57
Vedlegg 1: Mobilitetsvekst 2009-2013	63
Vedlegg 2: Intervjuguider	65

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Oversikt over deltagende informanter.....	8
Tabell 3.1	Måltall, UiO	21
Tabell 3.2	Oversikt utreisende studenter, 1998-2013, UiO.....	22
Tabell 3.3	Oversikt innreisende studenter, 1998-2013, UiO.....	23
Tabell 3.4	Ferdige kandidater med utenlandsopphold, UiB.....	28
Tabell 3.5	Oversikt utreisende studenter 1998-2013, UiB	29
Tabell 3.6	Oversikt innreisende studenter 1998-2013, UiB	30
Tabell 3.7	Ferdige kandidater med utenlandsopphold, NTNU	34
Tabell 3.8	Oversikt utreisende studenter 1998-2013, NTNU.....	35
Tabell 3.9	Oversikt innreisende studenter 1998-2013, NTNU.....	36

Forkortelser

DBH	Database for statistikk om høgre utdanning
DG EAC	Directorate General Education and Culture
ECHE	Erasmus Charter for Higher Education
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
EHEA	European Higher Education Area
Erasmus	European Region Action Scheme for the Mobility of University Students
EU	Den Europeiske Union
EØS	Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet
HF	Det humanistiske fakultet
IVT	Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi
KD	Kunnskapsdepartementet
Mat-Nat	Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
NHO	Næringslivets Hovedorganisasjon
NOU	Norges Offentlige Utredninger
NTNU	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Prop. S	Proposisjon til Stortinget
SIU	Senter for internasjonalisering av utdanning
St.meld.	Stortingsmelding
SV	Det samfunnsvitenskapelige fakultet
SVT	Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse
UiB	Universitetet i Bergen
UiO	Universitetet i Oslo

1. Introduksjon

”Det er kunnskap som er fremtidens olje for Norge”, sa statsminister Erna Solberg (2014) i sin første nyttårstale. Sitatet illustrerer norske mål i kunnskapspolitikken. Norge har siden begynnelsen av 1990-tallet deltatt i Bologna-prosessen¹ og i den Europeiske Unions (EU) utdanningsprogrammer. Internasjonalisering er et viktig kunnskapspolitisk mål for Norge og utveksling av kunnskap på tvers av landegrenser blir sett på som en forutsetning for utvikling, økt innsikt og kvalitet.² Dette kommer spesielt frem i Kvalitetsreformen³ fra 2001, der kvalitet ble understreket som hovedmotiv for internasjonalisering. Problemstillingen i denne oppgaven er: hvordan arbeider Norges tre største høyere utdanningsinstitusjoner med internasjonalisering og hvilke erfaringer har de? Hensikten med analysen er å få innsikt i hvilke strategier Universitetet i Oslo (UiO), Universitetet i Bergen (UiB) og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) har for internasjonalisering og hvordan det implementeres. Er det likhet eller mangfold som preger internasjonaliseringsarbeidet ved de tre største norske universitetene?

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Internasjonalisering av høyere utdanning er et ubestridt politisk mål. Utdannings samarbeidet med EU er samtidig en viktig del av Norges tilknytning til den europeiske integrasjonsprosessen, ikke minst fordi det berører et stort antall mennesker i deres hverdag. Begge disse forholdene tilsier at temaet er ett vi trenger å vite mer om. Denne oppgaven holder de kunnskapspolitiske målene opp mot den praktiske virkeligheten ved de tre største utdanningsinstitusjonene i Norge.

¹ Bologna-prosessen startet i 1999 og var et politisk samarbeid på ministernivå mellom 29 europeiske land. Målet var å etablere et felles europeisk område (EHEA) for høyere utdanning, med blant annet etablering og innføring av en felles sammenlignbar gradsstruktur, karaktersystem og studiepoengsystem. EHEA omfatter alle medlemsland i Bologna-prosessen (Kunnskapsdepartementet 2007).

² Dette kommer frem i for eksempel i regjeringserklæringen fra 2013, NHOs årskonferanse i 2014 og SIUS internasjonaliseringskonferanse i 2014.

³ Kvalitetsreformen er en reform av høyere utdanning i Norge som hadde som formål å heve kvaliteten, øke internasjonalisering og intensiteten i høyere utdanning. Kvalitetsreformen var en oppfølging av Norges deltagelse i Bologna-prosessen (Kunnskapsdepartementet 2002).

Norge sluttet seg til Erasmus-programmet⁴ i 1992 og har siden vært en aktiv deltaker i EUs utdanningssamarbeid. Samme år signerte Norge Bologna-prosessen, som var et samarbeid på utsiden av EU (Chou og Gornitzka 2011: 16 og 32). Norges deltagelse har skjedd med bred politisk enighet i Stortinget og EU er Norges viktigste samarbeidspartner på kunnskapsfeltet (Kunnskapsdepartementet 2011: 2). I strategier og stortingsstingsmeldinger⁵ kommer det tydelig frem at internasjonalisering er på den politiske agendaen og at det betraktes som en forutsetning for kvalitetsutvikling og økt innsikt i utdanningssektoren. Norges tydelige holdning til og prioritering av internasjonalisering tilsier at det er et behov for å vite mer om institusjonenes erfaringer fra internasjonaliseringsarbeidet. Denne oppgaven bringer ny kunnskap gjennom å identifisere sentrale trekk ved institusjonenes tilnærming til og organisering av internasjonalisering. Oppgaven sammenstiller deretter funnene og drøfter disse i lys av kilder fra Kunnskapsdepartementet (KD), Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) og Directorate General for Education and Culture (DG EAC).

Det finnes et bredt spekter av forskning på hvordan internasjonalisering av utdanning har utviklet seg og hvilke begrunnelser som ligger bak.⁶ Det finnes mindre forskning på hvordan institusjonene i Norge faktisk legger til rette for internasjonalisering. Denne oppgaven bidrar til å utvikle kunnskap, gjennom å analysere utdanningsinstitusjonenes oppfølging av egne handlingsplaner - kort sagt forholdet mellom strategi og praksis.

1.2 Norge i kunnskapens Europa

Norges involvering i EUs utdanningssamarbeid og i Bologna-prosessen er omfattende og har utviklet seg i raskt tempo. EØS-avtalen koblet Norge på et akselererende utdanningssamarbeid med EU og sikret norsk deltakelse i EUs rammeprogram for utdanning (NOU 2012:2: 613). Erasmus-programmet introduserte det felles studiepoengsystemet European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) som gjør innpasning av utenlandsk utdanning i hjemlig grad enklere (Europakommisjonen 2009: 7). Flere av Bologna-prosessens mål bygget på elementene fra Erasmus-programmet og blir beskrevet

⁴ Erasmus-programmet ble etablert i 1987 og er en del av EUs utdanningsprogram. Erasmus-programmet var et pioner-program for godkjenning og innpasning av utenlandsk utdanning. (Europakommisjonen 2014b).

⁵ EU-strategi og handlingsplan for Kunnskapsdepartementet 2011-2013, St.meld. nr. 19 (1996-1997) St.meld. nr. 2 (2000-2001), St.meld. nr. 14 (2008-2009), St.meld. nr. 5 (2012-2013) og St.meld. nr. 18 (2012-2013).

⁶ Relevant litteratur vil bli gjennomgått i kapittel 2.

som ”et skritt mot strukturell integrasjon av grads- og studiestrukturen i Europa”, (Chou og Gornitzka 2011: 25).

Norges oppfølging til EUs utdanningssamarbeid og Bologna-prosessen kan spores tilbake til Kvalitetsreformen som trådte i kraft fra 2003. Kvalitetsreformen innførte ny gradsstruktur med treårig bachelorgrad og toårig mastergrad som erstattet datidens grader. Et nytt karaktersystem ble innført med en skala fra A til E for bestått og F for ikke bestått. Det nye studiepoengsystemet, ECTS, ble også innført der ett fullt studieår er 60 studiepoeng (Kunnskapsdepartementet 2002). Målet med Kvalitetsreformen var å gjøre norsk høyere utdanning transparent og sammenlignbar med europeiske systemer og å gjøre mobilitet enklere. Dette var i samsvar med Lisboa-prosessen⁷ der EU ønsket konvergens på utdanningsområdet. Et annet mål i Kvalitetsreformen var å øke student- og lærerutveksling og det internasjonale samarbeidet. Det var derfor viktig for Norge å delta i utdanningssamarbeidene som Sokrates⁸ og Erasmus (Vabø og Smeby 2003: 63).

Deltakelse i EU/EØS-samarbeidet og Bologna-prosessen har ført til en klar europadreining innen høyere utdanning. Det norske kunnskapssystemet er i stor grad berørt av EU på grunn av omfanget av samarbeidet. Kunnskapspolitikken i EU er nasjonalt anliggende og Norge deltar frivillig. Det nasjonale handlingsrommet i kunnskapspolitikken har derfor formelt sett ikke blitt begrenset (NOU 2012:2: 619, 622-623). Endringene og tilpasningen har skjedd etter ønske og initiativ fra Norge. Effekten av Norges deltagelse kan man blant annet se på antall utreisende og innreisende studenter i Norge. Erasmus-programmet har gjort utenlandsopphold til en integrert del av høyere utdanning.

1.3 Tidligere forskning

Tidligere forskning (De Wit og Knight 1995, De Wit 2002, Frølich 2005, De Wit 2010) skiller mellom fire hovedbegrunnelser for internasjonalisering: politiske, økonomiske, kulturelle og akademiske. Innenfor disse kategoriene er det et stort mangfold av begrunnelser for internasjonalisering.

⁷ Lisboa-prosessen er en omfattende strategi med mål om å gjøre Europa til verdens mest konkurransekraftige og kunnskapsbaserte økonomi på et bærekraftig og sosialt grunnlag. Prosessen omfatter en rekke samfunnsområder, blant annet utdanning, hvor et av målene var å åpne utdanningssystemet for omverdenen (Helse- og Omsorgsdepartementet 2008, Utdanningsforbundet 2002: 2).

⁸ EUs rammeprogram for utdanning Sokrates II 2000-2006 ble oppfulgt av Livslang Læring 2007-2013, og nå Erasmus+ 2014-2020. (EU 2007, EU 2009, Europakommisjonen 2014).

Hvis et land styrket sitt internasjonale samarbeid for å forbedre sitt omdømme og sette sin egen politikk i gunstig lys vil dette være en politisk begrunnet politikk. Det samme gjelder hvis et land internasjoniserer for å investere i fremtidige politiske relasjoner mellom land. Økonomiske begrunnelser karakteriseres av at formålet er å tjene penger⁹, øke konkurransedyktighet og å få internasjonal kompetanse i arbeidsmarkedet. Internasjonalisering har en positiv effekt på teknologisk utveksling og økonomisk vekst, både for offentlig og privat sektor. Globalisering fører til et internasjonalt arbeidsmarked, med behov for internasjonal kompetanse (Knight og De Wit 1995: 10-11). Kulturelle begrunnelser forklares med hvordan høyere utdanningsinstitusjoner kan ha en rolle i å skape en sosial og kulturell kompetanse for studenter og ansatte. Studenter og ansatte som er i et internasjonalt miljø blir mindre provinsielle, utvider horisonten og utvikles personlig i møte med andre samfunn og kulturer. Eksport av et lands kultur og verdier kan også være et motiv for internasjonalisering (Knight og De Wit 1995: 12-13, De Wit 2010: 9). Akademiske begrunnelser karakteriseres av et ønske om å utvikle en internasjonal dimensjon i forskning og undervisning. Internasjonale rangeringer, institusjonsbygging, profil, kvalitetsutvikling og internasjonale akademiske standarder står da i fokus. Institusjonene ønsker også internasjonal anerkjennelse (Frølich 2005: 13, De Wit 2010: 9). I følge De Wit (2010: 9) er de økonomiske begrunnelsene den mest dominante begrunnelsen innen høyere utdanning, men de akademiske begrunnelsene, spesielt strategiske allianser, status og profil er i fremvekst.

Forskning på internasjonalisering er mangfoldig og dekker blant annet studentmobilitet, institusjonelle partnerskap og samarbeid. Stensaker et al. (2008: 1-2) argumenterer for at det er mange fordeler med å fokusere på det institusjonelle nivået når det kommer til internasjonalisering. Studier av høyere utdanningsinstitusjoner kan gi mer informasjon om betingelsene for å oppnå effektivitet av innført politikk og retningslinjer. Fokuset på høyere utdanningsinstitusjoner kan også gi et mer helhetlig bilde av de effektene og aspektene som kommer fra internasjonalisering og gi en bedre forståelse av hvordan høyere utdanning endres som følge av internasjonalisering.

Modeller og begrunnelser for internasjonalisering vil variere fra universitet til universitet (Hanson 2008: 1). Gornitzka (2008: 5) argumenterer for at hvis man skal forstå den internasjonale dimensjonen til høyere utdanning må man se på den som en endringsprosess. Endringsprosessen er svært dynamisk og blir påvirket av faktorer som teknologi, økonomi,

⁹ Dette gjelder spesielt utdanningsinstitusjoner i USA, Storbritannia og Australia som har høye semesteravgifter (Altbach og Knight 2007: 292).

politikk og kultur. Alle disse faktorene er sammenvevd og påvirker internasjonalisering. Dette fører til diversitet mellom ulike universiteter og mellom ulike land (Gornitzka 2008: 5-7).

1.4 Forskningsdesign

Denne analysen er avgrenset til de tre største universitetene i Norge: UiO, UiB og NTNU. Oppgavens omfang strekker seg fra 1992, med norsk deltagelse i Erasmus og ratifisering av EØS-avtalen, og frem til i dag. Analysen er utformet som en kvalitativ casestudie. I følge Dalland (2012: 112) har kvalitativ metode som formål å undersøke mening og opplevelse som ikke kan tallfestes eller måles gjennom representativitet. Kvalitative casestudier gir grunnlag for å få dybdekunnskap og fordypning i et sosialt fenomen ved å undersøke få enheter (Thagaard 2013: 11 og 17). Hvordan operasjonaliserer institusjonene egne planer for internasjonalisering i praksis? Hvordan kan eventuelle forskjeller forklares? Casestudier er en god fremgangsmåte når forskeren skal svare på hvordan og hvorfor-spørsmål og når det skal forskes på et fenomen forskeren har liten eller ingen kontroll over (Yin 2003: 1 og 9).

Sammenlignet med beskrivende undersøkelser har casestudier et siktemål om innsikt og kunnskap som peker utover de enhetene undersøkelsen baserer seg på (Thagaard 2013: 214). Målet med min analyse er å bruke kunnskapen til å si noe om internasjonalisering utover de respektive institusjonene, som også vil være relevant for andre aktører. Jeg har derfor vurdert et kvalitativt casestudie som den mest hensiktsmessige tilnærmingen. En fordel med å komme som en utenforstående person er at jeg kan se på institusjonenes virksomhet med et nytt og kritisk blikk og komme med perspektiver som kan skape både diskusjon og innsikt om institusjonenes muligheter og utfordringer.

Denne oppgaven er ikke representativ for alle høyere utdanningsinstitusjonene i Norge. Fellestrekkene, særtrekkene og erfaringene fra institusjonene jeg har undersøkt gir likevel en klar indikasjon på hvordan høyere utdanningsinstitusjoner arbeider med internasjonalisering.

1.5 Kildeutvalg

Oppgaven er basert på et bredt utvalg av skriftlige og muntlig kilder. En av styrkene til casestudier er å bruke flere typer kildemateriale. På den måten kan jeg foreta datatriangulering, som er å bruke forskjellige typer kildemateriale i en undersøkelse og dermed belyse undersøkelsesobjektet fra flere perspektiver. Fordelen med datatriangulering er at analysen og resultatet blir mer solid hvis flere kilder peker i samme retning (Yin 2003: 98-99, Yin 2012:

13). Jick (1979: 602) beskriver hvordan triangulering også kan brukes til å utdype forståelsen for ulike aspekter som er knyttet sammen, noe som vil gjøre undersøkelsen mer fullstendig.

1.5.1 Skriftlige kilder

Det skriftlige kildematerialet som ligger til grunn for denne oppgaven består av stortingsmeldinger, offentlige utredninger, rapporter, institusjonenes egne strategier og handlingsplaner for internasjonalisering.

Fordelene med å bruke skriftlige kilder er at de er offentlige, de koster ingenting og de inneholder en stor mengde informasjon. Ulempen med skriftlige kilder er at jeg som masterstudent påvirker utvelgelsen og tolkning av teksten. Dette kan gjøre at utvalget av de skriftlige kildene blir ensidige og at fremstillingen kan bli skjev. For å motvirke denne skjevheten har jeg valgt ut et bredt spekter av kilder. De skriftlige kildene gir innblikk i Norges og institusjonenes satsing på internasjonalisering og hvilke mål og tiltak staten og de respektive institusjonene har. Informasjonen er nødvendig for å få innsikt i erklærte mål og begrunnelser. Dette er samtidig informasjon som ikke gir mye rom for feiltolkning.

1.5.2 Muntlige kilder

Analysen bygger på tre dybdeintervjuer med informanter fra UiO, UiB og NTNU. I tillegg blir intervjuer med informanter fra KD, SIU og DG EAC brukt for å drøfte institusjonenes arbeid og trender innenfor internasjonalisering. Intervjuene har vært en god metode for å få innsikt i hvordan informantene fra institusjonene arbeider med internasjonalisering og hvilke erfaringer og refleksjoner informantene har. Intervjuene med KD, SIU og DG EAC legger et godt grunnlag for å diskutere institusjonenes arbeid og trender innenfor internasjonalisering.

Jeg valgte å ha en delvis strukturert tilnærming til intervjuene. Temaene jeg tok opp var i hovedsak fastlagt, men kunne endres underveis. Dette ga rom for at nye tema og aspekter kunne komme opp som jeg ikke hadde planlagt på forhånd. Fleksibilitet var viktig for å tilpasse intervjuene til informantene underveis.

Informasjonen fra de skriftlige kildene ble brukt til å utarbeide intervjuguider. Ettersom denne undersøkelsen sammenligner internasjonalisering ved tre institusjoner inneholder intervjuguiden i stor grad like spørsmål til informantene ved UiB, UiO og NTNU. Tankegangen er at lik stimuli gir lik respons, mens ulik stimuli kan gi ulik respons (Ryen 2002: 115). Institusjonene har ulike mål for sitt arbeid med internasjonalisering, derfor måtte

noen av spørsmålene i intervjuguiden tilpasses hver enkelt institusjon. Fordelen med denne fremgangsmåten er at intervjuene blir tilrettelagt til hver institusjon. Ulempen er at det kan bli vanskeligere å analysere de data jeg får og finne en rød tråd. Intervjuguidene til informantene ved KD, SIU og DG EAC er også tilpasset informantenes arbeidsoppgaver, men inneholder flere av de samme spørsmålene. Alle intervjuguidene er vedlagt.

1.6 Utvalg av informanter

Informantene ble valgt ut på grunnlag av egenskaper og erfaring. Jeg benyttet en kontaktperson i KD som var behjelpelig med å gi meg aktuelle kontaktpersoner ved institusjonene. Fordelen med denne utvalgsstrategien er at kontaktpersonen har god kjennskap til hvem som har kompetanse på området og enkelt kunne henvise meg til relevante personer i institusjonene. Ulempen er at denne personen ubevisst eller bevisst kan ha utelatt personer og på denne måten indirekte styrt tilgangen til informasjonen jeg har fått. Jeg antar at personen i KD har gjort et bedre utvalg enn det jeg ville klart og ikke har prøvd å legge føringer for oppgaven. Jeg har også prøvd å motvirke en eventuell skjevhet ved å spørre utvalget jeg fikk om innspill til flere personer jeg kunne snakke med. Alle informantene fra institusjonene har lang erfaring fra arbeid med internasjonalisering og har kommet med gode innspill og perspektiver til oppgaven.

KD ble valgt ut fordi dette departementet er ansvarlig for å utvikle utdanningssektoren i Norge. Ved å ha med informanter fra KD har jeg fått verdifull innsikt i norske myndigheters tilnærming til internasjonalisering, hvilke føringer og virkemidler KD gir til institusjonene og hvilken retning KD ønsker at institusjonene skal ta. SIU er med i oppgaven fordi SIU er et forvaltningsorgan under KD som fremmer og forvalter blant annet europeisk utdannings samarbeid gjennom EUs programmer. SIU har et nært samarbeid både med KD og alle institusjonene. Informanten fra SIU ga verdifull innsikt i hvordan utviklingen i internasjonaliseringsarbeidet til institusjonene har vært, hvilke trender som finnes innen mobilitet og hvorfor institusjonene handler slik som de gjør. Informanten fra DG EAC ble valgt for å få inn en europeisk dimensjon i oppgaven. Informanten jobber i Europakommisjonen og gir innsikt i hvilke mål og forventninger EU har og hvordan institusjonene kan bli mer aktive i Erasmus+.

Alle informantene i denne oppgaven er identifiserbare. Informantene fremstår som representanter for sin institusjon/organisasjon. For å presisere dette blir ikke informantene referert til ved navn.

Tabell 1.1 Oversikt over deltagende informanter

Navn	Tittel	Institusjon/Organisasjon	Referering
Guri Vestad	Seniorrådgiver	Seksjon for forsknings, utdanningsstøtte og internasjonalisering, UiO	Informant 1
Nina Gry Stein	Seksjonsleder	Seksjon for internasjonalisering av studier, UiB	Informant 2
Helge Bjørlo	Seniorkonsulent	Studieadministrativ avdeling, UiB	Informant 3
Kristin Torp Skogedal	Erasmus-koordinator	Studieadministrativ avdeling, UiB	Informant 4
Hilde Skeie	Seksjonsleder	Internasjonal seksjon, NTNU	Informant 5
Wolfgang Laschet	Rådgiver	Internasjonal seksjon, NTNU	Informant 6
Tone Flood Strøm	Seniorrådgiver	Universitets- og høskoleavdelingen, KD	Informant 7
Dag Stenvoll	Seniorrådgiver	Avdeling for utredning og analyse, SIU	Informant 8
Torbjørn Røe Isaksen	Kunnskapsminister	KD	Informant 9
Ragnhild Solvi Berg	Nasjonal ekspert	DG EAC, Europakommisjonen	Informant 10

1.7 Gjennomføring og analyse

Alle intervjuene ble foretatt i perioden februar-mars 2014. I forkant av intervjuene mottok informantene en beskrivelse av dette prosjektet og en liste over hvilke temaer jeg ønsket å snakke om. Før intervjuet med kunnskapsministeren måtte jeg sende inn alle spørsmålene på forhånd. Dette kan ha ført til indirekte eller direkte styring av intervjuet og hvilken

informasjon jeg skulle få. Jeg tror ikke kunnskapsministeren eller KD har prøvd å styre intervjuet, men at kunnskapsministeren svarte så hensiktsmessig som mulig.

Under intervjuene brukte jeg opptaker for å sikre meg all informasjon. Dette fikk informantene beskjed om på forhånd. Fordelen med opptaker er at jeg kunne ha fullt fokus på samtalen og skrive ned oppfølgingsspørsmål underveis. Ulempen er at informantene kan føle seg brydd med opptakeren. Ingen av informantene ga tegn til å være plaget under intervjuene på grunn av opptakeren. Alle intervjuene ble gjennomført på informantens eget kontor eller møterom. Unntaket er intervjuet med kunnskapsministeren som ble gjennomført i en drosje. Alle intervjuene ble transkribert umiddelbart i ettertid. Informantene fra UiO, UiB og NTNU ble også fulgt opp med ekstra spørsmål på e-post i ettertid. Alle informantene fikk også mulighet til sitatsjekk. Dette ble gjort for å forhindre eventuelle feiltolkninger.

I min analyse bruker jeg en temasentrert tilnærming som innebærer at jeg sammenligner informasjon fra alle informantene om utvalgte tema. Jeg valgte temaene som utkrystalliserte seg gjennom de skriftlige kildene og intervjumaterialet. Temaene er svært sentrale for institusjonene og definerer og påvirker internasjonaliseringsarbeidet. Etter å ha identifisert de sentrale temaene har jeg brukt den temasentrerte tilnærmingen for å sammenligne, drøfte og analysere informasjonen. Jeg organiserte et utsnitt fra alle intervjuene inn i hvert tema for å få god oversikt og for å lette sammenligningsarbeidet. Kritikk av en temasentrert tilnærming er at analysen ikke ivaretar et helhetlig perspektiv fordi man tar utsnitt fra intervjuene ut av kontekst og sammenligner med andre informanter. Det er derfor viktig at utsnittene fra hvert intervju settes i den kontekst det opprinnelig var en del av og å kombinere tilnærmingen med å ha et helhetsperspektiv og forståelse (Thagaard 2009: 171).

Analysen tar også utgangspunkt i strategiene og handlingsplanene til institusjonene. I tillegg har jeg brukt tall og statistikk fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH).¹⁰ Tallene og statistikken har blitt flittig brukt for å sammenligne antall innreisende og utreisende studenter og for å se utviklingen over tid.

1.8 Struktur

Oppgaven er inndelt i fem kapitler. I kapittel 2 gjør jeg rede for det teoretiske rammeverket i oppgaven. Her definerer jeg begrepet internasjonalisering og identifiserer begrunnelser for

¹⁰ DBH er en del av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD).

internasjonalisering. Jeg drøfter deretter forskjellen mellom internasjonalisering og globalisering og understreker at internasjonalisering er en respons til globalisering.

I kapittel 3 identifiserer jeg sentrale trekk ved internasjonaliseringsarbeidet ved de respektive institusjonene. Formålet med kapitlet er å belyse hvordan institusjonene organiserer internasjonaliseringsarbeidet sitt og hvilke erfaringer de har. Kapitlet viser at det er både likhetstrekk og særtrekk mellom institusjonene i organisering og tilnærming til internasjonalisering. Alle institusjonene har hatt en stor vekst i innreisende og utreisende studenter. NTNU skiller seg ut fra UiB og UiO både i henhold til organisering og hvilke fagområder de utreisende studentene tilhører.

I kapittel 4 analyserer jeg særtrekkene og likhetene mellom institusjonene. Analysen er basert på funnene fra kapittel 3. Jeg analyserer hvorfor institusjonene har forskjellige organiseringsmodeller og hvordan dette påvirker både arbeidet med studentmobilitet og hvordan fagmiljøene arbeider med internasjonalisering. Kapitlet belyser hvorfor noen norske studenter reiser ut og andre velger ikke å gjøre det, og hvordan fagmiljøene og institusjonene kan påvirke studentmobilitet. Jeg drøfter hvordan utfordringen med en boliggaranti for internasjonale studenter kan motvirke hensikten til internasjonalisering og gjøre integrering av internasjonale studenter vanskelig.

I kapittel 5 konkluderer jeg analysen. Oppgaven viser at det er store forskjeller i hvordan høyere utdanningsinstitusjoner arbeider med internasjonalisering, men at tilnærmingen til internasjonalisering er lik. Alle institusjonene står overfor de samme utfordringene, men velger gjennom organisering og ambisjoner å løse dette på forskjellig måte. Ut fra mine funn mener jeg at UiB realiserer målene sine best, de har flest utreisende studenter og en god balanse mellom innreisende og utreisende studenter.

2. Internasjonalisering: Hva og hvorfor

Hva er internasjonalisering og hva innebærer det? Hvorfor ønsker institusjonene internasjonalisering? I denne oppgaven referer begrepet internasjonalisering til en internasjonal dimensjon i høyere utdanning og internasjonalt samarbeid. Begrepet omfatter et faglig engasjement utenfor Norges grenser og en rekke aktiviteter som for eksempel mobilitet for studenter og ansatte, samarbeidsprosjekter, strategiske partnerskap og felles akademiske programmer og curricula mellom fagmiljøer og høyere utdanningsinstitusjoner. Analysen i denne oppgaven krever en avklaring av hva internasjonalisering innebærer og hvilke begrunnelser staten og institusjonene har for internasjonalisering.

2.1 Internasjonalisering

Internasjonalisering er en systematisk innsats rettet mot å gjøre høyere utdanning mer tilpasset til krav og utfordringer som er knyttet til globalisering av samfunn, økonomier og arbeidsmarkeder (Van der Wende 1997: 19). ”Internasjonalisering innebærer både at nasjonalstatlige grenser krysses og at disse grensene blir mer utydelige politisk, kulturelt og økonomisk” (Trondal et al. 2001: 7). En etablert internasjonal definisjon av Knight (2003: 2-3) er: ”The process of integrating an international, intercultural and/or global dimension into the purpose, functions, or delivery of post-secondary education”. Den norske etablerte definisjonen fra SIU (2008: 2) bygger på og ligger tett opp til anerkjente internasjonale definisjoner:

Internasjonalisering er utveksling av ideer, kunnskap, varer og tjenester mellom nasjoner over etablerte landegrenser og har følgelig enkeltlandet som ståsted og perspektiv. Innenfor utdanning vil internasjonalisering være prosessen med å integrere en internasjonal, interkulturell og global dimensjon i mål, organisasjon og handling.

Jeg har valgt å bruke SIU sin definisjon i min oppgave ettersom dette også er den definisjonen KD og andre høyere utdanningsinstitusjoner legger til grunn.

2.2 Forholdet mellom globalisering og internasjonalisering

Internasjonalisering må ikke forveksles med globalisering. Globalisering brukes om mer omfattende prosesser og er et mer dyptgripende begrep enn internasjonalisering.

Internasjonalisering må derfor forstås som en forlengelse av globalisering. Likhetene mellom prosessene disse begrepene fanger gjør det samtidig utfordrende å skille dem.

Globalisering blir gjerne oppfattet som et videre begrep enn internasjonalisering i den forstand at det omfatter interaksjon mellom mange ulike kulturer over større geografiske områder, (St.meld. nr 14 (2008-2009): 1).

Globalisering er en prosess som foregår på mange forskjellige samfunnsområder. Al-Rodhan og Stoudmann (2006: 3) poengterer at faktorer som politisk ideologi, geografisk beliggenhet, sosial status, kulturell bakgrunn, etnisk tilhørighet og religion spiller inn på tilnærming og perspektiv til globalisering.

Globalization is a 'world of things' that have different speeds, axes, points of origin and termination, and varied relationship to institutional structures in different regions, actions or societies, (Appadurai 1996: 137).

Internasjonalisering er en forlengelse og et virkemiddel som blir brukt til å svare på utfordringer og forandringer som oppstår fra globalisering. Maringe (2010: 24-25) og Altbach (2006: 123) argumenterer også for at internasjonalisering er en respons til globalisering. Videre argumenterer Altbach (2006: 123) for at internasjonalisering er definert som variasjon av politikk og programmer som utdanningsinstitusjonene og myndighetene iverksetter. Dette er en oppfatning som også deles av norske myndigheter.

Internasjonalisering handler om hvordan nasjonale myndigheter og utdanningsinstitusjoner skal møte de utfordringene og mulighetene som oppstår som følge av globalisering, (St.meld. nr 14: (2008-2009): 2).

2.3 Hvorfor er internasjonalisering i Norge viktig?

Internasjonalisering er en dynamisk prosess som er i konstant videreutvikling. Utviklingen påvirkes av en rekke ulike begrunnelser og initiativer (De Wit 2010, Hanson 2008, Knight 2004). Den fremste drivkraften for internasjonalisering av høyere utdanning i Norge er ønsket om å heve kvaliteten. Andre begrunnelser er internasjonal annerkjennelse og mulighet for å kunne sammenligne norsk høyere utdanning med utenlandske institusjoner. Statens og institusjonenes begrunnelser samsvarer i stor grad.

2.3.1 Statens motiver

Knight og De Wit (1995) skiller mellom økonomiske, politiske og kulturelle/pedagogiske begrunnelser for internasjonalisering av høyere utdanning. Den norske regjeringens begrunnelser er sammensatte, men først og fremst akademiske. I tillegg til forventninger om kvalitetsutvikling begrunnes internasjonalisering med ambisjoner om bedre språkferdigheter, kunnskap om internasjonale prosesser og utvikling av flerkulturell kompetanse.

I en globalisert verden er Norge avhengig av mennesker med inngående kunnskaper om og erfaring fra andre kulturer. Utdanning er viktig for å fremme flerkulturell dialog og mellommenneskelig forståelse. Økt mobilitet i utdanning er derfor et gode, (St.meld.nr. 14 (2008-2009): 6).

En annen viktig begrunnelse er at internasjonalisering gjør det enklere å kunne sammenligne norsk utdanning med andre land, noe som kan virke kvalitetsfremmende i seg selv.

Økt samhandling og økte muligheter for sammenligninger på tvers av nasjonale grenser gir elever, studenter, lærere og utdanningsinstitusjoner bedre forståelse for eget kunnskapsnivå og egne evner. Gjennom å sette en standard og legge an et bredere perspektiv vil internasjonalisering av utdanning virke kvalitetsfremmende på undervisning, fagutvikling og institusjonsbygging også i Norge, (St.meld.nr 14 (2008-2009): 6-7).

Internasjonalisering er ikke et mål i seg selv, men et kunnskapspolitisk virkemiddel for å fremme kvalitet og relevans i norsk utdanning. Norge skal være en attraktiv kunnskapsnasjon og samarbeidspartner. Internasjonalisering skal omfatte alle studenter, åpne det norske utdanningssystemet mot omverdenen, fremme samarbeid med utenlandske læresteder og videreutvikle internasjonale perspektiver (St.meld.nr 14 (2008-2009): 5-11).

Internasjonalisering skal brukes som et verktøy for å kunne måle seg opp mot andre, og være et tilsvarende til utfordringer som globaliseringsprosessene gir. Internasjonalisering skal gi høyere faglig kvalitet og gi økt relevans for elever og studenter til å møte utfordringer i et flerkulturelt og internasjonalt orientert samfunns- og arbeidsliv. I høyere utdanning skal internasjonalisering være et verktøy for institusjonene til å utvikle kvalitet og attraktivitet (St.meld.nr 14 (2008-2009): 11).

Internasjonalisering hjemme er et begrep som brukes for å understreke betydningen av å gjøre studiemiljøet internasjonalt ved egen institusjon (NOU 2008:3: 165). Studenter og ansatte som ikke benytter mulighetene til utenlandsopphold skal få internasjonale impulser på hjemmeinstitusjonen ved å gjøre utdanningstilbudene mer internasjonalt rettet. Dette kan

gjøres gjennom kurs på engelsk, globale temaer i pensum, gjesteforelesere og ved å tilsette internasjonale forskere. Innreisende studenter trekker også internasjonale impulser til campus (St.meld.nr. 14 (2008-2009): 50-58).

Studentmobilitet fører til at studenter får innsikt i verdifull kunnskap om samfunnsforhold, språk og kultur i andre land. Dette gir den enkelte økt kunnskap i tillegg til at det er en kompetanse som er relevant for arbeidslivet og at kompetansen tilfører samfunnet som helhet viktige internasjonale impulser. Et overordnet mål for Norge er at minst 20 prosent av alle studentene som fullfører høyere utdanning skal ha hatt et utenlandsopphold innen 2020. Dette målet omfatter både grads- og delstudenter. Målet ble fastsatt i 2009 av de europeiske landene¹¹ som deltar i Bologna-prosessen. Norge har allerede nådd målet da 21 prosent av norske studenter tok hele eller en del av utdanningen sin i utlandet i studieåret 2012/2013 (SIU 2014b: 15).

2.3.2 Institusjonenes motiver

Ønsket om økt kvalitet er den vanligste begrunnelsen for internasjonalisering blant institusjonene, noe som gjenspeiler nasjonale kunnskapspolitiske mål.¹² Etter kvalitet kommer samfunnsoppdrag og ressurser (SIU 2013: 3).

De forskjellige institusjonene har forskjellige tilnærminger til hva som fører til økt kvalitet med variasjoner fra internasjonal annerkjennelse og sammenligning, kompetanse i arbeidslivet, forskningsfront og kunnskapsproduksjon og til slutt rekruttering. Fellesnevneren er at alle disse tilnærmingene har kvalitet som pådriver og begrunnelse (SIU 2013: 14). Internasjonal annerkjennelse begrunnes av institusjonene med at internasjonalisering gir grunnlag for kvalitetsforbedring gjennom sammenligning, og at internasjonal annerkjennelse i seg selv er et kvalitetsstempel. Kompetanse i arbeidslivet forstås som at arbeidslivet blir mer globalisert, og at dette krever internasjonal kompetanse. Med forskningsfront og kunnskapsproduksjon menes det at kvaliteten og utviklingen til de ulike vitenskapsdisiplinene er avhengig av samhandling med internasjonale kunnskapsmiljøer. Rekruttering kan plasseres innenfor flere begrunnelser, blant annet økonomisk og pedagogisk, ved å rekruttere studenter

¹¹ Bologna-landene har økt fra 29 til 45 (Kunnskapsdepartementet 2011b).

¹² Med dette menes kunnskapspolitiske målsettinger fra Kvalitetsreformen (Kunnskapsdepartementet 2002), St.meld. nr. 8 (2008-2009), Kunnskapsdepartementets EU strategi (2011) og Kunnskapsdepartementets sektormål fra orientering om statsbudsjettet (2013) og universitets og høyskoleloven (2013).

som produserer studiepoeng eller å tiltrekke seg studenter som bygger fagmiljøer (SIU 2013: 15).

Etter kvalitet kommer samfunnsoppdraget som den viktigste begrunnelsen til internasjonalisering. Institusjonene setter samfunnsoppdraget i en internasjonal kontekst og har en ambisjon om å bidra til utviklingen i det globale samfunn. Innovasjon og kunnskap skal brukes for å løse globale utfordringer som blant annet er knyttet til klima, energi og helse (SIU 2013: 15-16).

Tilgang til ressurser er også en viktig begrunnelse for internasjonalisering. Dette kan også betraktes som en økonomisk tilnærming, at rekruttering av studenter gir økonomisk uttelling gjennom publikasjoner og midler for studiepoengproduksjon. Dette gjelder også satsing på EUs rammeprogram som er viktig for ekstern finansiering og konkurransen om studenter på et globalt utdanningsmarked (SIU 2013: 16).

2.4 Institusjonenes strategier

Kunnskapsdepartementet har fem overordnede sektormål for høyere utdanning. De to første sektormålene understreker at institusjonene skal tilby utdanning og forskning på høyt internasjonalt nivå. Dette står også nedfelt i Universitets- og høyskoleloven (Kunnskapsdepartementet 2005). Det tredje målet legger vekt på at institusjonene skal være tydelige samfunnsaktører og bidra til internasjonal utvikling, mens det fjerde går på at institusjonene skal ha en effektiv forvaltning av kompetanse og ressurser¹³ (Prop. 1 S (2013-2014): 166). Disse sektormålene går igjen i institusjonenes formulerte mål for internasjonalisering. De tre institusjonene som undersøkes i denne oppgaven har sin egen handlingsplan for internasjonalisering som tar utgangspunkt i institusjonens strategi for hele virksomheten. Av de interne strategiene fremgår det at i tillegg til kvalitet er det viktig for institusjonene å være en ettertraktet samarbeidspartner med andre ledende kunnskapsmiljøer.

Ambisjonen til UiO er at institusjonen skal utvikle seg til et internasjonalt toppuniversitet, både som faglig kraftsenter, som etterspurt partner og i form av at UiO skal være en strategisk aktør i det internasjonale samarbeidet. UiO ønsker å bli mer synlig, attraktiv og engasjert på den internasjonale arenaen innen 2020. Langsiktige samarbeidsrelasjoner skal styrke samspillet mellom forskning, utdanning og innovasjon (UiO 2012: 3). Handlingsplanen for

¹³ Det siste sektormålet går på institusjonenes virksomhet av museum med vitenskapelige samlinger og er ikke relevant for denne oppgaven.

internasjonalisering strekker seg over en treårsperiode, 2012-2014 og har prioriterte tiltak innenfor fire områder: Mobilisering for globale utfordringer, strategisk samarbeid, internasjonal profil i studier og forskerkvalifisering og kompetanse og kapasitet for internasjonalisering. Alle tiltakene i handlingsplanen til UiO er forankret i institusjonens overordnede strategi ”Strategi 2020” som består av 28 strategier som tar utgangspunkt i UiOs grunnverdier (UiO 2010). I handlingsplanen kommer det blant annet frem at alle studieprogrammene til UiO skal ha en internasjonal profil og at fakultetene skal ta ansvar for å tilrettelegge for økt studentmobilitet og for å integrere internasjonale studenter i læringsmiljøet (UiO 2012: 6). UiO har en målsetning om å ha 8 prosent¹⁴ inn- og utreisende studenter av den totale studentmassen. Dette målet innebærer å ha balanse mellom utreisende og innreisende studenter, det vil si lik fordeling på ut- og innreisende studenter. Dette tilsvarer 4 prosent på innreisende og 4 prosent på utreisende studenter (UiO 2012b: 2). I tillegg til kvalitet, partnerskap og internasjonalt omdømme ønsker UiO også å arbeide med solidaritet i det internasjonale engasjementet (UiO 2012: 3).

Ambisjonen til UiB er at institusjonen skal være et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet med høy faglig kvalitet og samarbeide med de fremste forskningsuniversitetene i verden. UiB skal kunne sammenligne seg faglig på kvalitet og resultater med andre fremstående universiteter (UiB 2011: 2- 8). Handlingsplanen strekker seg over en femårsperiode, 2011-2015 og har fire hovedprioriteringer: Internasjonal forskning og utdanning som daglig praksis, faglig forankret, administrativt støttet og kvalitetssikret internasjonal mobilitet, heving av språkkompetansen og tydelig profilering og bedre informasjonsflyt. Handlingsplanen løfter frem tiltak som skal fremme UiBs ambisjon og bygger på UiBs overordnede strategi ”Strategi 2011-2015”. I handlingsplanen kommer det blant annet frem at UiBs fakulteter, sentre og institutter er såpass forskjellige med hensyn til hvor involverte de er i internasjonalisering og at handlingsplanen er retningsgivende og må tilpasses lokale forhold (UiB 2011b 4 og 5). Når det gjelder mobilitet har UiB et mål om at minimum 30 prosent av studentene som avlegger en grad skal ha hatt et studieopphold i utlandet. UiB ønsker å styrke andelen utreisende studenter på Erasmus-avtaler (UiB 2011b: 8).

Ambisjonen til NTNU er at internasjonalisering skal integreres i all faglig aktivitet i alle NTNUs fagmiljøer ettersom internasjonalisering blir sett på som en betingelse for utvikling av høy kvalitet. NTNU ønsker å være en attraktiv samarbeidspartner og ha allianser med sterke

¹⁴ ”Måltallet regner bare med registrerte utvekslings- og kvotestudenter registrert i Database for statistikk om høyere utdanning (DBH), og ikke innreisende selvfinansierende mastergradsstudenter”, (UiO 2012b: 2).

fagmiljøer (NTNU 2011: 11-16). Handlingsplanen for internasjonalisering strekker seg over en fireårsperiode, 2011-2014 og har tre prioriterte hovedtemaer: Deltakelse i det globale kunnskapssamfunnet, internasjonal mobilitet og internasjonalisering i forskerutdanningen. Handlingsplanen skal være et redskap for at NTNU skal nå målet i NTNUs overordnede strategi "Kunnskap for en bedre verden". I strategien kommer det blant annet frem at NTNU skal være internasjonalt fremragende og ha et godt internasjonalt omdømme (NTNU 2011: 5). Handlingsplanen består av overordnede mål, med underordnede delmål og konkrete tiltak. Et av delmålene er å styrke studentmobiliteten. NTNU ønsker at minst 40 prosent av NTNUs gradsstudenter skal ha et utenlandsopphold med minimum et semesters varighet (NTNU 2011b 1-3).

3. Analyse: Fra strategi til praksis

Dette kapittelet identifiserer likheter og særtrekk ved internasjonaliseringsarbeidet ved de tre valgte institusjonene. I intervjuene med informantene fra institusjonene var det flere områder som utkrystalliserte seg. De samme temaene pekte seg ut i alle intervjuene og la dermed grunnlaget for hvordan jeg organiserte den påfølgende analysen av institusjonens arbeid med internasjonalisering.

Kapittelet viser at det er stor diversitet i organiseringen av internasjonaliseringsarbeidet og at alle institusjonene har forskjellige organiseringsmodeller. NTNU følger en sentral modell, UiB følger en delvis sentral modell, mens UiO nylig har desentralisert internasjonaliseringsarbeidet. En sentral modell har et eget kontor for hele institusjonen som har hovedansvaret for internasjonaliseringsarbeidet. Med en desentral modell er arbeidsoppgavene og ansvaret lagt ut til fagmiljøene ved fakultetene.

Alle institusjonene har opplevd en kraftig økning i studentmobilitet og spesielt i antall innreisende studenter. UiB og UiO ønsker å kontrollere tilstrømmingen av innreisende studenter og ha en balanse mellom utreisende og innreisende studenter. NTNU skiller seg ut og ønsker fortsatt vekst i innreisende studenter og er ikke i samme grad som UiB og UiO opptatt av mobilitetsbalanse. Alle institusjonene har som målsetting at flere norske studenter skal dra på utenlandsopphold og bruke Erasmus-programmet.

3.1 Universitetet i Oslo

UiO foretok i januar 2014 en omorganisering i sentraladministrasjonen, hvor UiO gikk fra en sentralisert modell med internasjonalt kontor, til en desentralisert modell. Informant 1 forteller at dette er et virkemiddel for å gjøre internasjonaliseringsarbeidet til en integrert del av UiO. UiO vil jobbe etter en modell som heter ”mainstreaming av internasjonalisering”, hvor internasjonalisering er en del av den daglige driften. Tanken bak denne modellen er at internasjonalisering skal være en naturlig del av tenkemåten og arbeidsmetoden på universitetet.

Som min kollega sa i Helsinki: We are not going to be the tropical island, but the salt in the water that surrounds it. Poenget er at det skal være helt normalt å tenke internasjonalt, det skal ikke være noe sært. UiO er en del av en større verden og må forholde seg til dette. Det vi har gjort nå er at vi har delt det internasjonale kontoret opp i flere deler. De som jobber med

opptak av internasjonale studenter, jobber sammen med de som jobber med opptak av norske studenter (Informant 1 intervju 2014).

UiO jobber også etter nærhetsmodellen, som følger opp prinsippet om mainstreaming av internasjonalisering. Nærhetsmodellen innebærer at beslutninger skal fattes på lavest mulig effektive nivå og at organisering av administrative tjenester skal følge en desentral modell som innebærer økt ansvar og myndighet på lokalt nivå (UiO 2014).

3.1.2 Partnerskap

Informanten mener at de aller fleste partnerskapene¹⁵ ved UiO har en forankring i fagmiljøene. Hun forteller at UiO jevnlig gjennomgår avtale-porteføljen og avvikler avtaler med lite aktivitet.¹⁶ UiO vil forsterke fokuset der det er mye aktivitet og godt faglig samarbeid fra før av. Selv om avviklingen fører til færre avtaler, blir det samtidig en økt spesialisering og prioritering av etablerte partnere, noe UiO vil satse på. Informanten vil at fagmiljøene skal føle et eierskap til avtalene sine og refererer til ansvarsfordelingen etter nærhetsmodellen. Det har vært en overføring av ressurser fra sentralt hold og til i fagmiljøene for å gjøre dem bedre rustet til oppgavene, og for å få en bedre forankring.

For UiO har det vært en markant utvikling i kvalitetssikring av avtaler for studentmobilitet. ”Det er ikke lov til å signere en avtale på en serviett på en fortauskafé i Paris”, (Informant 1 intervju 2014). Sentraladministrasjonen har utviklet et kvalitetsskjema som forklarer hva som burde bli lagt vekt på når det skal inngås en avtale. Kvalitetsskjemaet ligger ute på UiO sine nettsider og er valgfritt for fakultetene å bruke. Informanten mener at det er viktig at de 8 fakultetene på UiO har noe å forholde seg til og at avtaleinngåelse ved UiO skal ha en helhet. Hun mener det er unødvendig at hvert fakultet utvikler sin egen kvalitetssikring når dette kan gjøres sentralt. På denne måten sparer fakultetene tid og kan bruke ressursene sine på andre måter.

3.1.3 Mobilitet

Målet til UiO er å ha til sammen 8 prosent innreisende og utreisende studenter, som også innebærer et mål om balanse mellom utreisende og innreisende studenter (UiO 2012b: 2). UiO er det største universitet med høyest antall registrerte studenter, men også den

¹⁵ Med partnerskap menes en avtale med en ekstern institusjon i et annet land. Denne avtalen kan omfatte blant annet student- og ansattmobilitet.

¹⁶ Med lite aktivitet menes ingen innreisende eller utreisende studenter.

institusjonen med færrest andel utreisende og innreisende studenter(vedlegg 1). Årsaken til dette kan være at en betydelig andel av studentgruppen ved UiO har en høyere alder og har stiftet familie. Tabell 3.1 viser at UiO er nær ved å nå måltallet 8 prosent på innreisende og utreisende studenter av total studentmasse. Tallene viser også at UiO har en viss balanse mellom utreisende og innreisende studenter, men med noe høyere antall innreisende studenter.

Tabell 3.1 Måltall, UiO

UiO	Utreisende studenter	Innreisende studenter	Prosentandel av total studentmasse utreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende og utreisende
2012	961	1 123	3,58 %	4,18 %	7,76 %
2013	957	1 174	3,55 %	4,36 %	7,92 %

Kilde: DBH¹⁷

Tabell 3.2 viser at UiO har hatt en sterk, men også ujevn vekst i antall utreisende studenter siden 1998. I perioden 2001-2003 gikk antallet markant ned, for så å øke kraftig i perioden 2004-2006. Årsaken til den markante nedgangen kan være at presset på høyere utdanning avtok og det var lett for flere studenter å få studieplass i Norge (Wiers-Jenssen et al. 2008: 9). Et annet forhold som har bidratt til utviklingen er regelendringer i 2004 for studiefinansiering av utenlandsopphold. Fra 2004 ble det dyrere for norske studenter å studere ved læresteder som krevde studieavgifter (Wiers-Jenssen et al. 2008: 9). En tredje grunn kan være UiOs arbeid med å implementere Kvalitetsreformen, da mye ressurser gikk med til å etablere ny studiemodell (Bachelor-Master), nytt studiepoengsystem og ny karakterskala. Etter 2006 har det kun vært mindre variasjoner.

Tabellen viser også at det er store forskjeller mellom fakultetene på UiO og at det humanistiske fakultet (HF), det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (Mat-Nat) og det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV) sender ut flest studenter. Dette må også ses i sammenheng at disse fakultetene er UiOs største. Det er lettere for fakulteter med en allerede innebygget kultur og tradisjon for utveksling å sende ut studenter på utenlandsopphold enn for fakulteter som ikke har det.

¹⁷ Tallene er hentet fra DBH sine nettsider. Utregningen og tabellen har jeg utrettet.

Tabell 3.2 Oversikt utreisende studenter, 1998-2013, UiO

Avdeling/Fakultet	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	-	-	-	105	60	57	148	215
Det juridiske fakultet	-	-	-	117	151	78	106	78
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	-	-	-	43	5	9	155	182
Det medisinske fakultet	-	-	-	33	36	24	49	62
Det odontologiske fakultet	-	-	-	2	3	4	9	5
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	-	-	-	194	34	33	148	211
Det teologiske fakultet	-	-	-	2	3	-	3	4
Det utdanningsvitenskapelige fakultet	-	-	-	2	1	-	2	38
UiO (uspesifisert underenhet)	275	670	640	-	76	65	1	8
Sum	275	670	640	498	369	270	621	803

Avdeling/Fakultet	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	247	346	332	338	344	296	301	297
Det juridiske fakultet	112	77	80	94	105	78	94	117
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	190	138	120	61	197	159	217	223
Det medisinske fakultet	77	57	63	70	55	80	75	87
Det odontologiske fakultet	18	6	6	5	4	3	7	3
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	214	201	258	225	248	254	211	199
Det teologiske fakultet	4	3	2	8	1	3	5	-
Det utdanningsvitenskapelige fakultet	71	60	64	95	97	60	49	31
UiO (uspesifisert underenhet)	3	-	-	-	-	-	-	-
Universitetsstyret	1	3	2	6	-	3	2	-
Sum	937	891	927	902	1 051	936	961	957

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)

Oversikten over innreisende studenter viser at UiO har hatt en sterk vekst. Veksten har også vært noe ujevn, med spesielt lave tall i 2001 og 2003. Dette er den samme årsaken som i Norge og på UiO som kaltes "Bolognaskvisen". Alle land etablerte nytt studiesystem og det tok fokus bort fra internasjonalisering (Kunnskapsdepartementet 2008: 5). Tilstrømmingen er jevnere fordelt mellom de ulike fakultetene enn hva tilfellet er for de utreisende studentene, selv om det igjen er de største fakultetene som tiltrekker seg flest studenter. Samtidig får fakultetene med profesjonsutdanning, spesielt det juridiske fakultet, mange studenter.

Tabell 3.3 Oversikt innreisende studenter, 1998-2013, UiO

Avdeling/Fakultet	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	-	-	-	78	26	59	151	192
Det juridiske fakultet	-	-	-	95	66	74	94	121
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	-	-	-	29	9	14	53	72
Det medisinske fakultet	-	-	-	36	12	43	76	94
Det odontologiske fakultet	-	-	-	2	5	13	9	7
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	-	-	-	58	23	51	90	153
Det teologiske fakultet	-	-	-	8	-	3	8	6
Det utdanningsvitenskapelige fakultet	-	-	-	29	1	3	19	28
Examen philosophicum	-	-	-	-	-	-	1	-
UiO (uspesifisert underenhet)	658	1 136	1 480	33	233	239	35	1
Universitetsstyret	-	-	-	-	-	1	1	4
Sum	658	1 136	1 480	368	375	500	537	678

Avdeling/Fakultet	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	208	202	230	274	281	312	348	321
Det juridiske fakultet	102	129	131	148	148	140	159	183
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	66	88	97	150	177	179	188	221
Det medisinske fakultet	109	99	92	84	96	96	80	100
Det odontologiske fakultet	16	7	11	8	13	11	11	14
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	177	214	214	255	266	215	274	263
Det teologiske fakultet	3	5	6	4	5	6	6	6
Det utdanningsvitenskapelige fakultet	46	51	32	32	40	48	52	61
Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo	-	-	-	-	-	3	2	-
UiO (uspesifisert underenhet)	3	-	5	-	2	-	-	-
Universitetsstyret	4	3	6	5	10	7	3	5
Sum	734	798	824	960	1 038	1 017	1 123	1 174

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)

UiO har som mål å få opp antall utreisende studenter. I følge informanten er det ønskelig at alle studieprogrammer har et mobilitetsvindu. Videre sier hun at vitenskapelige personale skal anbefale strategiske partnere for studentene. Informanten legger til at ofte er det ikke nok at en partner er faglig relevant, men at studiestedet også bør være et sted studentene selv ønsker å dra til. Hun nevner øst- eller vest-kysten av USA og store europeiske byer som attraktive steder for studentene. Hun trekker også frem SIU (2010) sin analyse av studentenes motivasjon og barrierer for å dra på studieopphold. Hovedtendensen er at de studentene som velger å bli hjemme mener at de har det bra hvor de er og ikke har et ønske om å forlate

venner, kjæreste og familie (SIU 2010: 12-13). Dette er faktorer som det er vanskelig å gjøre noe med.

I følge informanten har UiO en jevn og god vekst på antall innreisende studenter. Hun legger til at UiO ikke ønsker å ha mer enn 5-10 prosent vekst per år av innreisende studenter på grunn av et presset boligmarked. UiO har ikke noe tak på andelen av internasjonale studenter, men informanten mener at veksten på 5-10 prosent per år er håndterlig. UiO operer med boliggaranti til alle innreisende studenter som søker innen en gitt frist. Hun legger også til at UiO har en stor kursportefølje¹⁸ på engelsk. I følge SIU (2011, 2013b) velger 8 av 10 internasjonale studenter å studere i Norge fordi institusjonene tilbyr kurs på engelsk. Innreisende studenter kan søke seg til UiO elektronisk og får tilsendt hele kursporteføljen til UiO på engelsk. Informanten forklarer at det er viktig at kursene som tilbys på engelsk også blir tatt av norske studenter. Fagmiljøene må tenke igjennom stoffet og pensumet det blir undervist i og passe på at det er internasjonalt relevant. Andre faktorer som kvalitet på utdanning, gratis utdanning og godt omdømme er også viktige, noe informanten mener at UiO er opptatt av å markedsføre til internasjonale studenter. Hun understreker også at det er positivt at universitetet er i hovedstaden og er det eldste i Norge. Hun legger til at selv om ikke UiO krever skolepenger er Norge et dyrt land å oppholde seg i.

Informanten sier det er vanskelig å si noe generelt om hvorfor noen studenter velger å studere i utlandet, utover det som kommer frem i SIUs analyse (2010). Samtidig tror hun at fagmiljøene som jobber systematisk med internasjonalisering får flere til å reise ut. I noen av studieprogrammene er utenlandsopphold også obligatorisk. Hun tror den interne kulturen på fakultetene spiller en viktig rolle og også hvor attraktive avtaler fakultetene har.

Vi har jo sett flere tendenser opp gjennom årene. Hvis tilbudet om å reise ut er attraktivt nok, så vil flere reise ut. Det ser vi på Berkeley-boomen på Det utdanningsvitenskapelige-fakultetet. Det er få som reiser ut andre steder. Da sa en som jobbet der at det kan godt være mange personlige grunner til å ikke reise ut, men kan studentene reise til Berkeley er tydeligvis ikke de personlige grunne så viktige lenger. Det er vi nødt til å ha med oss. Det skal ikke bare være faglig relevant, men også et spennende sted for studentene å reise til. Er tilbudet attraktivt nok for studentene, reiser de ut (Informant 1 Intervju 2014).

¹⁸ Med dette menes enkelt emner på UiO.

3.1.4 Arbeid på fakultets- og instituttnivå

På UiO har fakultetene egne årsplaner i tillegg til de sentrale planen.¹⁹ På styringsdialogmøter med fakultetene snakker ledelsen med fakultetsledelsen og formålet er å følge opp tiltak i årsplanene, blant annet internasjonaliseringsarbeidet. De 8 forskjellige fakultetene har sin egen kultur og metode for å jobbe med internasjonalisering. UiO har noen faste kontaktpunkter som er et nettverk med administrative ansatte på fakultetene som jobber med internasjonalisering som sentraladministrasjonen har månedlige møter med. I tillegg har alle Erasmus-koordinatorene et eget nettverk med studiekonsulenter som jobber med mobilitet. Nettverkene går ofte over i hverandre og brukes for å samle informasjon og bygge hverandre faglig opp.

Informanten trekker frem ett eksempel på et fagmiljø som vil ta et sterkere ansvar i internasjonaliseringsarbeidet. Det medisinske fakultet bestemte seg for å legge inn et mobilitetsvindu i studieprogrammet ved å undervise et semester i profesjonsstudiet på engelsk. ”Dette er banebrytende aktivitet og det er veldig få profesjonsstudier som gjør det samme fordi utdanningen er lovregulert og det blir stilt strenge krav til innholdet”, (Informant 1 intervju 2014). Hun mener at det hadde vært ideelt hvis alle gjorde som det medisinske fakultet og følte eierskap for internasjonalt samarbeid og var aktive for å tilrettelegge for dette. Planverket skal derfor virke som en veiviser og gi råd til fagmiljøene.

Informanten påpeker igjen hvor stor diversitet det er på hvert enkelt fakultet. Hun forklarer at noen av fakultetene arbeider systematisk med å gjennomgå studieprogrammer og stiller krav til egne fagmiljøer og institutter for å oppfylle kravene ledelsen har satt. Hun mener fakultetene har svært forskjellige forutsetninger, både i henhold til ressurser og studieprogram. HF og SV er to av de største fakultetene ved UiO og blant de som har kommet lengst når det gjelder utveksling. De store fakultetene har faste ansatte som arbeider med internasjonalisering, mens mindre fakulteter med færre ressurser og ansatte ofte må prioritere annerledes. Informanten mener at fakultetene kan bli flinkere til å få inn flere obligatoriske internasjonale komponenter i de forskjellige studieprogrammene. Hun trekker frem at på det juridiske fakultet har de hatt en prøveordning der studentene enten drar ut på utveksling eller tar emner på engelsk.

¹⁹ Med dette menes planer for hele UiO.

3.1.5 Utfordringer

Informanten trekker frem utfordringene med utdanningsinsentivene i finansieringssystemet. Utdanningsinsentivene er finansiering som høyere utdanningsinstitusjoner mottar på bakgrunn av antall avlagte studiepoengsenheter²⁰ og antall inn- og utreisende utvekslingsstudenter. Utdanningsinsentivene skal stimulere til bedre resultater og høyere kvalitet. Institusjonene mottar 7 500 kroner for hver inn- og utreisende utvekslingsstudent (Kunnskapsdepartementet 2013: 5-6). Selv om UiO mottar mobilitetsmidler²¹ for hver student de sender ut, mottar de ikke penger for studiepoengene studenten avlegger ved en utenlands institusjon. Informanten forklarer at institusjonen som regel taper økonomisk på å sende ut studenter, til tross for at institusjonen får mobilitetsmidler. Dette kan sette mindre fakulteter og institutter med lite ressurser og som sender ut mange studenter i løpet av et semester i en vanskelig økonomisk situasjon.

3.2 Universitetet i Bergen

UiB har en delvis desentralisert modell for internasjonalisering, der noen oppgaver fortsatt ligger på sentralt nivå. Sentraladministrasjonen gjør opptak av studenter for tre fakulteter (HF, SV og Psykologi), mens de tre andre fakultetene (Juss, Mat-Nat og Medisin-odontologi) gjør dette selv. Dette gjelder bare for avtaler innenfor Erasmus+-programmet. Denne ordningen er en prøveordning som har vart i to semestre og det var tilfeldig hvilke fakulteter som ble valgt til å gjøre opptaket selv. Før prøveordningen kom i gang gjorde sentraladministrasjonen opptak for alle. Sentraladministrasjonen er også ansvarlig for administrering og utbetaling av Erasmus-stipend til alle studenter. Instituttene og fakultetene er hovedansvarlige for veiledning av studenter og ansvarlig for det faglige innholdet og forhåndsgodkjenning. Informant 4 synes det er positivt at Juss og Medisin/odontologi tar sitt eget Erasmus-opptak fordi de har spesifikke faglige krav som de selv har best oversikt over.

Konkrete tiltak er nedfelt i handlingsplanen til UiB. Informant 2 påpeker at de fleste tiltakene enten er igangsatt eller gjennomført. Hun sier at det er viktig at UiB har et tilbud om internasjonalisering hjemme for de som ikke reiser ut. Hun understreker også viktigheten av å integrere internasjonale studenter. Informant 3 trekker frem at ansvaret er fordelt på forskjellige deler av organisasjonen. Han fremhever at UiB har laget en tydelig og konkret

²⁰ En studiepoengsenhet utgjør 60 studiepoeng. Insentivstyrken er omtrent like høy uavhengig av fag og er delt inn i seks forskjellige kategorier med forskjellige satser.

²¹ Med mobilitetsmidler menes midlene institusjonene mottar for antall inn- og utreisende utvekslingsstudenter.

internasjonaliseringsstrategi. ”Nå har vi faktiske tiltak som er lette å identifisere, og etterpå kan du hake de av”, (Informant 3 intervju 2014). Han påpeker at det sentrale nivået er ansvarlig for informasjonsarbeid på nettsidene, søknadsbehandling og ikke minst å oppmuntre fakultetene og instituttene til å motivere studentene til å satse på internasjonalisering.

Et virkemiddel UiB har innført er at de har gått fra å ha to likeverdige søknadsfrister i året til å ha en hoved-søknadsfrist i februar for utreisende studenter. Da fordeler de utvekslingsplassene for hele det neste studieåret. Deretter har de en suppleringsrunde om høsten der restplassene blir fordelt. Informant 3 forteller at denne ordningen har fungert godt og at UiB har fått mange flere søknader etter at de innførte denne ordningen. I januar arrangerer UiB alltid internasjonal uke, med informasjonsveiledning til studenter som ønsker å dra på utveksling. Det at søknadsfristen kommer raskt etter internasjonal uke gjør at studentene er mer aktive og motiverte til å søke.

Informant 2 forteller om et annet virkemiddel de innførte som prøveprosjekt for våren 2013, et eget språkkurs i tysk for studenter som skal på utveksling til et tyskspråklig land. Kurset gir en innføring i tysk språk og kultur og er på fem studiepoeng. Ettersom handlingsplanen til UiB blant annet har som ambisjon å øke rekrutteringen til Tyskland fikk Institutt for fremmedspråk tildelt kursmidler for å starte prosjektet (UiB 2013). I tillegg organiserer UiB språktandem hvor norske studenter blir satt i par med internasjonale studenter for å lære forskjellige språk. Studentene kommer med sine ønsker og deretter er UiB ansvarlig for å koble studentene sammen.

3.2.3 Partnerskap

For UiB er det viktig at partnerinstitusjonene har et godt faglig tilbud, kan tilby forutsigbarhet og at studentene får god informasjon om hvilke avtaler og fag de kan velge. UiB legger også vekt på at alle studenter skal ha en forhåndsgodkjenning før de reiser ut. UiB har her en desentralisert modell i den forstand at fakultetene og instituttene skal ha ansvar for avtalene.

Eieren av avtalen er ansvarlig for kvalitetssikring og det finnes ikke noe felles kvalitetsskjema for alle fagmiljøene slik som på UiO. UiB har forskjellige eiere av avtalene, men innenfor Erasmus er det instituttene og fakultetene som eier avtalene. ”Det er de som bestemmer om de vil fortsette å samarbeide med partneruniversitetene”, (Informant 3 intervju 2014). Videre forklarer informant 2 at UiB har jevnlig gjennomgang av avtalene i fagmiljøene fordi de er tidsbegrensede og at fagmiljøene evaluerer partnerne sine. Informant 4 forklarer at det er et

generelt ønske fra UiB å avvikle sovende avtaler hvor det ikke er noe aktivitet. Informant 4 trekker frem at UiB skal tenke kvalitet fremfor kvantitet når det kommer til partnerskap.

Jeg tenker på dette med engelskspråklige emner. Jeg vet ikke om det tilsvarer om partnerskapet er godt eller ikke, men det er viktig for å kunne tiltrekke seg studenter. La oss si Polen for eksempel. Det er ikke mange norske studenter som hadde dratt dit hvis de ikke hadde engelskspråklige emner. (Informant 4 intervju 2014).

3.2.4 Mobilitet

UiB har et tallfestet mål om at 30 prosent av studentene som går ut fra UiB skal ha tatt et delstudium i utlandet som en del av graden. Tabell 3.4 viser at i 2012 og 2013 var andelen 28 prosent. UiB er altså svært nær ved å realisere målet sitt. Sammenlignet med UiO og NTNU og regnet ut i forhold til antall studenter, er UiB det universitetet i Norge som sender ut flest studenter (vedlegg 1).

Tabell 3.4 Ferdige kandidater med utenlandsopphold, UiB²²

UiB	Ferdig kandidater med utenlandsopphold	Prosentandel av ferdige kandidater som er utreisende studenter
2012	719	28 %
2013	718	28 %

Kilde: UiBs Felles Studentssystem

UiB har også hatt en sterk, men ujevn vekst i utreisende studenter, med noe nedgang tidlig på 2000-tallet, med samme årsaker som UiO. Også ved UiB reiser mange studenter fra de største fakultetene, HF og SV. Dette kan igjen ha å gjøre med at innenfor disse fakultetene er det friere studieprogram med mobilitetsvinduer og at fakultetene har opparbeidet seg en god arbeidskultur og tradisjon for å sende ut studenter. Det juridiske fakultet har også mange utreisende sammenlignet med jusstudiet i UiO og tatt i betraktning at det er profesjonsutdanning. Informant 4 forklarer at det foregår satsing på å øke utreise til Europa, spesielt til ikke-engelskspråklige land.

²² Tallene er hentet fra UiBs Felles Studentssystem og stemmer ikke overens med tallene fra DBH.

Tabell 3.5 Oversikt utreisende studenter 1998-2013, UiB

Avdeling/Fakultet	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	-	-	-	-	69	107	147	167
Det juridiske fakultet	-	-	-	-	19	20	35	32
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	-	-	-	-	15	27	44	51
Det medisinsk-odontologiske fakultet	-	-	-	-	27	28	26	23
Det odontologiske fakultet	-	-	-	-	4	2	-	4
Det psykologiske fakultet	-	-	-	-	35	34	37	26
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	-	-	-	-	67	88	103	175
UiB (uspesifisert underenhet)	313	576	481	331	-	1	-	-
Sum	313	576	481	331	236	307	392	478

Avdeling/Fakultet	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	157	152	132	116	117	133	122	114
Det juridiske fakultet	55	88	98	123	116	135	208	192
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	64	84	58	92	67	68	92	96
Det medisinsk-odontologiske fakultet	24	19	32	27	42	39	52	85
Det odontologiske fakultet	1	-	-	-	-	-	-	-
Det psykologiske fakultet	45	46	43	61	56	72	105	68
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	150	168	134	154	195	202	182	203
UiB (uspesifisert underenhet)	-	-	-	1	5	-	-	-
Sum	496	557	497	574	598	649	761	758

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)

Også UiB har opplevde en kraftig økning i innreisende studenter, med noe ustabil vekst i 2001. Dette har igjen med Bologna-kvisten å gjøre. De innreisende studentene er godt spredt på alle fakultetene, med unntak av det det medisinsk-odontologiske fakultet og det psykologiske fakultet, som begge tilbyr profesjonsutdanning. Årsaken til dette kan være det er store krav innen profesjonsutdanninger, noe som gjør studentutveksling vanskelig.

Tabell 3.6 Oversikt innreisende studenter 1998-2013, UiB

Avdeling/Fakultet	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	-	-	-	-	137	206	126	105
Det juridiske fakultet	-	-	-	-	40	34	36	43
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	-	-	-	-	131	148	155	136
Det medisinsk-odontologiske fakultet	-	-	-	-	38	51	53	55
Det odontologiske fakultet	-	-	-	-	6	2	10	6
Det psykologiske fakultet	-	-	-	-	21	24	34	36
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	-	-	-	-	158	138	191	219
UiB (uspesifisert underenhet)	647	618	872	379	-	-	-	-
Sum	647	618	872	379	531	603	605	600

Avdeling/Fakultet	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	114	100	147	120	135	121	152	153
Det juridiske fakultet	80	70	83	108	87	94	132	167
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	180	163	166	157	166	147	134	176
Det medisinsk-odontologiske fakultet	68	65	71	36	68	69	66	99
Det odontologiske fakultet	7	-	-	-	-	-	-	-
Det psykologiske fakultet	36	41	33	37	43	70	65	63
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	219	208	211	187	204	222	274	300
UiB (uspesifisert underenhet)	-	-	-	-	1	-	-	-
Sum	704	647	711	645	704	723	823	958

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)

Informant 3 trekker frem at UiB har en tilstrømming av innreisende studenter på rundt 3-4 % av studentpopulasjonen. Han argumenterer for at UiB burde tenke mer grundig på samarbeidspartnere og vurdere å stille strengere krav til innreisende studenter, i hvert fall på Erasmus-programmet. Informant 3 sier videre at det ikke er ønskelig for UiB at strømmen av innreisende studenter skal "løpe løpsk", både i forhold til boligsituasjon og kapasitet ved fakultetene. Et praktisk virkemiddel UiB har (i likhet med UiO) er boliggaranti for innreisende studenter hvis de søker innen fristen.

Informant 4 legger til at noen ønsker å få flere studenter på sitt program og er avhengig av å ha internasjonale studenter for å få til et godt internasjonalt miljø, mens andre fagmiljøer mener at de får for mange studenter. Informant 4 ønsker ikke å gå nærmere inn på hvilke fakulteter og fagmiljøer dette gjelder, men forklarer generelt at populære kurs blant norske studenter skaper kapasitetsutfordringer og at det ikke alltid er balanse mellom tilbud og etterspørsel fra studentene.

Det er stor variasjon i hvilke studenter som drar ut og hvilke studenter som ikke gjør det. Informant 2 mener at høy mobilitetsaktivitet på utreisende studenter innenfor et fagmiljø har en positiv effekt og ofte smitter over på andre studenter. Informant 2 trekker også frem at studenter er de beste ambassadørene for å motivere andre studenter til å reise på utveksling. Hun synes det er viktig at fakultetene bruker studentene på denne måten for å inspirere andre studenter.

Mitt klare inntrykk er at studenter som ikke er fra Bergen har større tilbøyelighet til å dra på utveksling enn de som kommer fra Bergen. Da er studentene i utgangspunktet mobile. De har allerede reist fra familie, foreldre og søsken som kan være en barriere i seg selv. Da er det lettere å ta en ny mobilitet i form av et utenlandsopphold (Informant 2 intervju 2014).

SV og HF er to av de største fakultetene ved UiB og er blant de som har kommet lengst når det gjelder utveksling. Informantene legger til at ressurser spiller en viktig rolle. Variasjoner i antall utreisende studenter kan ha sammenheng med hvor fritt studentene kan velge emner når de er på utveksling. Her vil det være forskjeller mellom de ulike studieprogram og fakultet. ”Det er mye lettere å dra ut når du kan velge fritt og velge et sted med riktige emner som passer inn i graden”, (Informant 4 intervju 2014). Informant 4 påpeker derfor viktigheten av å ha gode samarbeid med universiteter som kan ha tilsvarende kurs. Informant 2 forteller også at motivasjonen til studenter spiller en viktig rolle og varierer fra fagområde. Noen er mer mobile, men årsaken til dette vil hun ikke spekulere mer i. Informant 3 trekker frem det juridiske fakultet som et godt eksempel som setter fokus og gir et synlig tilbud til studentene:

Det juridiske fakultet har valgt ut særskilte samarbeidspartnere og legger opp til utveksling etter tredje eller fjerde året. De har satt av administrative ressurser, studentene får god oppfølging og god informasjon på nettsidene. De studentene som ikke reiser ut kan ta engelske emner (Informant 3 intervju 2014).

Informant 3 mener at studentene ønsker en balanse mellom attraktive plasser å studere og faglig kvalitet. Av erfaring har han registrert at færre studenter reiser til universiteter som ligger på mindre kjente geografiske steder. Han trekker også frem viktigheten av at utvekslingen skal være faglig forankret i fagmiljøet. Et godt eksempel på faglig forankring er fakultetene som tar en tydelig holdning til å markedsføre internasjonalisering, velger seg gode partnere og promoterer dem ved å snakke om dem på forelesninger. ”Det er forbløffende å se hvordan dette slår ut på mobilitetstallene”, (Informant 3 intervju 2014).

3.2.5 Arbeid på fakultets- og instituttnivå

Informant 4 forklarer at hvert fakultet har internasjonale koordinatore som sentraladministrasjonen samarbeider med og har møter med. Hun forklarer at det har blitt utarbeidet årshjul med fakultetene som er rutinebeskrivelser i forbindelse med søknad til utveksling, kursgodkjenning og behandling av søknader. Informant 3 forklarer at det er en god dialog mellom de som jobber med internasjonalisering ved fakultetene, instituttene og sentralnivået. Informant 3 trekker frem at alle instituttene og fakultetene er ulike med ulike fagmiljøer og derfor vil arbeidet variere. Det er fakultetene og instituttene som er ansvarlige for inngåelse av avtaler innen Erasmus+ og andre bilaterale avtaler.

Informant 4 mener fakultet for medisin og odontologi er aktive til å bruke studenter som har vært på utveksling. ”Studentene må avlegge en rapport og gjerne holde en presentasjon foran de andre studentene og svare på spørsmål”, (Informant 4 intervju 2014).

3.2.6 utfordringer

En generell utfordring er å få flere studenter til å reise ut, selv om UiB er nær målet sitt om at 30 prosent av alle ferdige kandidater skal ha vært på utveksling. UiB ønsker at flere skal bruke Erasmus-programmet og studere i ikke-engelsk språklige land i Europa. En betydelig del av denne utfordringen er å gjøre det attraktivt nok for studentene å velge disse avtalene, selv om de ikke har gode ferdigheter i språket til studielandet.

En utfordring alle informantene har tatt opp er å kunne gi studentene nok informasjon om studentutveksling. Alle informantene er enige om at informasjonsarbeidet er viktig og at studentenes behov for informasjon er utømmelig.

Informant 2 forteller at det er en utfordring å ha balanse mellom mengden innreisende og utreisende studenter. Informant 3 trekker frem at de har for lite ressurser, men at det blir et politisk prioriteringsspørsmål og han mener at ikke alle vil være enige i en slik påstand.

3.3 Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet

NTNU har til forskjell fra UiO og UiB valgt å ha en sterk sentral administrering med egen Internasjonal seksjon. Avtaleinngåelse og kvalitetssikring av avtaler blir gjort av Internasjonal seksjon i samarbeid med fakultetene. I tillegg er seksjonen ansvarlig for å gi ut informasjon til norske studenter som ønsker utenlandsopphold. Informant 6 legger til at selv om NTNU er

sentralisert, er det også ansatte på fakultetene som de prøver å ha et nettverk og tett samarbeid med. Informant 6 mener det er mange fordeler med en sentralisering, blant annet muligheten for de ansatte å spesialisere seg innen forskjellige områder. Internasjonal seksjon har eksperter på avtaler i Europa, USA og Asia. Han mener at hvis ressursene hadde blitt fordelt på fakultetene hadde det ikke vært mulig å spesialisere seg, noe som hadde vært et betydelig tap for NTNU. Internasjonal seksjon har et stort mottaksapparat for innkommende studenter, de har en hel uke i starten av hvert semester med generell informasjon og sosialt opplegg. Dette er en viktig del av integreringsarbeidet ved NTNU.

I følge informantene har Internasjonal seksjon blitt truet av ”desentraliseringsspøkelset” mange ganger. Hver gang det blir en diskusjon om nåværende ordning forklarer fakultetene at de ønsker at vi skal være organisert slik som vi er i dag. ”De innreisende studentene vil lide under en desentralisert modell”, (Informant 5 intervju 2014). Hun poengterer at det er mest praktisk for de innreisende studentene å kun forholde seg til ett eneste kontor hvor de kan få den informasjonen de har behov for. Fagmiljøene kan låne Internasjonal seksjons medarbeidere for en periode, enten for å få informasjon om studiesteder, hjelp til å finne partnere eller for å skrive en søknad. Informant 6 mener at en stor styrke er at de ansatte på Internasjonal seksjon er spesialister og at de kan være proaktive ved å gå direkte til et fagmiljø og komme med forslag til for eksempel partnere i utlandet.

En ulempe og utfordring med en sentral organisering er graden av engasjement og involvering på fakultets- og instituttnivå. Det blir mer utfordrende å nå ut til alle fakultetene som ikke klarer å integrere internasjonalisering i aktivitetene sine. ”Her har vi nok en vei å gå. Det er mulig vi har vært for lite tilstede”, (Informant 5 intervju 2014).

3.3.2 Partnerskap

Internasjonal seksjons rolle innenfor partnerskap er å følge opp avtaler med partneruniversiteter med mandat fra fakultetene. Det er opp til fakultetene om de ønsker å fornye avtaler eller ikke, men informantene forklarer at de ofte er proaktive og kommer med innspill og forslag til fakultetene på hva de burde gjøre og ikke gjøre. Normalt ser man på aktivitet de tre siste årene og avvikler avtaler det ikke er aktivitet på. NTNU legger ikke vekt på balanse mellom innreisende og utreisende studenter innenfor en avtale. Informant 6 mener at alle internasjonale studenter som kommer til NTNU er en berikelse, på samme måte som partnere i utlandet ser på norske studenter som berikelse. NTNU har ikke en fast

kvalitetssikring av avtaler, men baserer avtalene på tilbakemeldinger fra fakultetene og om det har vært aktivitet på avtalene.

Informant 6 mener det er stor forskjell innad i internasjonaliseringsarbeidet ved NTNU, spesielt for studieprogrammene innenfor teknologi. Han mener at teknologi-programmene har hatt strategiske partnere i 30-40 år og dette har med NTNUs historie og tradisjon å gjøre.

3.3.3 Mobilitet

Målet til NTNU er at 40 prosent av de ferdige kandidatene ved NTNU skal ha tatt en del av utdanningen sin i utlandet. ”Dette målet kommer vi til å ha i neste handlingsplan også fordi vi ikke har nådd det ennå. Hadde det vært opp til meg skulle 100 prosent av studentene våre ha vært på utveksling!”, (Informant 5 intervju 2014). NTNU har store ambisjoner om å øke antall studenter under Erasmus+ og samarbeidet med EU er en hovedprioritering. Informant 2 viser til at mobilitetstallene har vært relativt stabile over mange år og at de derfor nå jobber for å få flere til å benytte seg av de avtalene NTNU har i Europa.

Tabell 3.7 viser at NTNU ikke har nådd målet ennå. I 2013 endte NTNU opp på 27,06 prosent, som er nesten 13 prosent unna mobilitetsmålet. Informant 5 forklarer at de har en stor utfordring med å nå målet. Selv om NTNU øker utreisende studenter, er de fortsatt avhengig av hvor mange som blir ferdig med graden. Hun legger til at NTNU har en liberal holdning til tidspunktet for å erklære seg ferdig med studiene eller å ta ut en grad, så tallene vil alltid svinge mye, særlig fordi NTNU har mange integrerte 5-årige studieprogrammer.

Tabell 3.7 Oversikt ferdige kandidater med utenlandsopphold²³

NTNU	Ferdige kandidater ²⁴	Utreisende	Ferdige kandidater med utenlandsopphold
2011	3 142	860	27,37 %
2012	3 228	964	29,86 %
2013	3 429	928	27,06 %

Kilde: DBH.

²³ NTNU regner ut antall utenlandsopphold med å regne ut forholdet mellom antall fullførte kandidater og antall utreisende studenter det aktuelle året. Dette forholdet sier ikke nødvendigvis hvor mange av de ferdige kandidatene som faktisk var på utveksling, men gir en god pekepinn. Utregningen og tabellen har jeg utført.

²⁴ ”Dette er data som er rapportert som vitnemålgivende utdanninger. Hva som regnes som ”vitnemålgivende” er ikke standardisert, og institusjonene kan derfor ha praktisert dette noe forskjellig. Tallene omfatter primært avlagte grader”, (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste 2013).

NTNU har i likhet med UiB og UiO opplevd en økning i utreisende studenter. Veksten ved NTNU har vært noe mer stabil enn ved UiO og UiB. De utreisende studentene er nokså spredt utover fakultetene med fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi (IVT) på topp og fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse på andreplass (SVT).

Tabell 3.8 Oversikt utreisende studenter 1998-2013, NTNU²⁵

Avdeling/Fakultet	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	-	-	-	-	-	9	47	29
Det medisinske fakultet	-	-	-	-	25	-	-	8
Fakultet for arkitektur og billedkunst	-	-	-	-	-	5	32	8
Fakultet for arkitektur, plan og billedkunst	-	-	-	-	-	3	1	-
Fakultet for bygg og miljøteknikk	-	-	-	-	-	3	1	-
Fakultet for elektroteknikk og telekommunikasjon	-	-	-	-	-	6	2	-
Fakultet for fysikk, informatikk og matematikk	-	-	-	-	-	9	3	-
Fakultet for geofag og petroleumsteknologi	-	-	-	-	-	1	-	-
Fakultet for informasjonsteknologi, matematikk og elektroteknikk	-	-	-	-	-	13	132	22
Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi	-	-	-	-	-	25	99	19
Fakultet for kjemi og biologi	-	-	-	-	-	4	-	-
Fakultet for marin teknikk	-	-	-	-	-	1	-	-
Fakultet for maskinteknikk	-	-	-	-	-	2	2	-
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	-	-	-	-	-	4	36	14
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	-	-	-	-	-	31	154	85
NTNU (uspesifisert underenhet)	623	613	763	660	484	406	70	348
Sentraladministrasjonen	-	-	-	-	-	-	1	-
Sum	623	613	763	660	509	522	580	533

Avdeling/Fakultet	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	47	28	87	74	84	55	103	86
Det medisinske fakultet	11	6	34	27	21	24	50	34
Fakultet for arkitektur og billedkunst	40	5	23	26	35	30	43	39
Fakultet for elektroteknikk og telekommunikasjon	-	1	-	-	-	-	-	-
Fakultet for informasjonsteknologi, matematikk og elektroteknikk	93	19	80	79	133	47	124	155
Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi	141	46	126	217	174	111	277	277
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	44	22	59	58	66	51	125	107
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	170	97	145	219	295	147	242	229
NTNU (uspesifisert underenhet)	59	248	30	6	110	395	-	1
Sum	605	472	584	706	918	860	964	928

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)

²⁵ NTNU har hatt omorganiseringer av fakultetene, noe som påvirker tallmaterialet.

NTNU har hatt en massiv økning av innreisende studenter og er det universitetet i Norge som tar i mot flest studenter. IVT skiller seg markant ut med 564 innreisende studenter i 2013. Årsaken til at de tar i mot så mange kan ha med NTNUs tradisjon for ingeniørfaget og gjøre, i tillegg til at NTNU har en annen tilnærming til innreisende studenter enn UiB og UiO. NTNU er usikre på om de skal sette tak for innreisende studenter. Informant 5 forklarer at de har en stor vekst hvert år. Hun forklarer at hvis NTNU skal sette en grense er det viktig å diskutere hvordan de skal gjøre det og på hvilket grunnlag. Informant 6 forklarer også at det kommer an på fakultetets kapasitet og begrensninger.

Informant 6 trekker også at IVT er svært flinke til å sende ut og ta i mot studenter. Han tror at noen årsakene til dette er todelte. For det første har mange av professorene internasjonal bakgrunn og har studert i utlandet. Han mener at professorene er flinke til å ta dette med videre og motivere studentene. Det blir en god kultur for å kunne dra ut.

Tabell 3.9 Oversikt innreisende studenter 1998-2013, NTNU

Avdeling/Fakultet	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	-	-	-	-	-	-	18	34
Det medisinske fakultet	-	-	-	-	17	5	16	18
Fakultet for arkitektur og billedkunst	-	-	-	-	-	1	14	48
Fakultet for informasjonsteknologi, matematikk og elektroteknikk	-	-	-	-	-	-	40	91
Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi	-	-	-	-	-	-	96	227
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	-	-	-	-	-	1	50	90
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	-	-	-	-	-	-	34	74
NTNU (uspesifisert underenhet)	333	487	683	686	394	537	275	71
Sum	333	487	683	686	411	544	543	653

Avdeling/Fakultet	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	52	45	52	61	79	62	86	74
Det medisinske fakultet	16	25	29	42	68	47	74	103
Fakultet for arkitektur og billedkunst	48	54	52	61	69	23	61	67
Fakultet for informasjonsteknologi, matematikk og elektroteknikk	89	117	132	145	159	69	163	157
Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi	208	275	322	393	478	181	459	564
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	91	111	126	127	148	71	163	189
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	109	120	152	138	186	57	156	192
NTNU (uspesifisert underenhet)	64	3	1	-	64	813	212	122
Sentraladministrasjonen	-	-	-	-	-	-	1	-
Sum	677	750	866	967	1 251	1 323	1 375	1 468

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)

Informant 5 forklarer at de har hatt som mål i strategien at NTNU skulle prøve å påvirke utviklingen av Erasmus+ i Brussel. Hun legger til at dette har vært en nesten umulig oppgave som er vanskelig å følge opp.

Til og med når du tror at du er i en posisjon at du tror du blir hørt, så skjer det mer bak i kulissene. Det virker som du er et alibi og ettertid kan vi føle oss lurt. Brussel er som en annen planet. Det er et skuespill hvor ingen tørr å si at keiseren ikke har klær på (Informant 6 intervju 2014).

Informant 5 mener HF og SVT kunne vært flinkere til å sende ut studentene sine. NTNU burde prøve å sette inn støttet mot disse fakultetene. Informant 5 har inntrykk av at fakultetene synes det er vanskelig og styrete å jobbe med internasjonalisering, og at det ikke er en integrert del av arbeidshverdagen. Informant 5 skal nå arbeide iherdig for å få flere studenter ved HF og SVT til å dra ut. Hun tror det er viktig å gå inn i fagmiljøene. Det er viktig at foreleserne veileder studentene i forelesningene og stimulerer mer til å dra ut. Informant 5 tror mye av problemene ligger i at studieprogrammene er stappfulle av fag og at det ikke blir noe klart mobilitetsvindu. Hun tror også at det har mye med finansieringsmodellen å gjøre ettersom fakultetene har dårlig råd. Informant 5 vil også legge til at HF har gjort en kjempe jobb når det kommer til å få mobilitetsvindu i sine studieprogrammer. Hun mener at de aller fleste studieprogrammene ved HF nå skal ha et mobilitetsvindu, de har bare ikke fått studentene til å begynne å bruke det ennå.

Informant 5 forklarer at i forbindelse med målet om at 40 prosent av studentene som går ut på NTNU skal ha tatt en del av graden i utlandet, så har Internasjonal seksjon gått ut til fakultetene og sagt at de må etablere avtaler med noen institusjoner der studentene har lyst til å reise. Alle fakultetene må velge fem partnere i Europa og fem partnere utenfor Europa. Dette gjør at studentene kan dra på ”pakketur”. Studentene får da vite hvor de burde dra og fakultetet anbefaler hvilke fag studentene burde ta. Informant 6 tror at pakkeavtalene er bra for nølende studenter, men også at gjennom pakkeavtalene kan studentene og fakultetene få opp øynene for engelskspråklige program utenfor engelskspråklige land i Europa.

Informant 6 tror at det er viktig at NTNU oppfordrer studentene til å dra ut så tidlig som mulig, allerede fra immatrikuleringen. Det er viktig å få frem at en del av utdannelsen ved NTNU foregår i utlandet.

3.3.4 Arbeid på fakultets- og instituttnivå

Fakultetene og instituttene gir mandat til Internasjonal seksjon som handler på vegne dem. Internasjonal seksjon er ansvarlig for avtaleinngåelse, kvalitetssikring og å få ut informasjonen. Fakultetene gir tilbakemelding til Internasjonal seksjon om hvilke avtaler de ønsker å forlenge og hvilke avtaler de ønsker å avvikle på grunn av lite aktivitet.

Informant 5 forklarer at det viktig å snakke med fagmiljøene og fakultetene for at de skal få viktigheten av internasjonalisering ”under huden”. Hun forklarer at mange fakulteter er flinke til å gjøre internasjonalisering til en del av hverdagen, men at det bare omfatter forskningsprosjekter. Informant 6 mener det er viktig å ha et godt tilbud også til studentene som ikke drar på utveksling. Han nevner internasjonale mastergrader og internasjonale gjesteforelesere som viktige virkemidler for å kunne gjøre dette. ”Det handler om å gi en smak av det internasjonale til studenter som ikke reiser ut”, (Informant 6 intervju 2014). Informant 6 mener det er for lite fokus på sammenheng mellom kvalitet og undervisning på engelsk. ”Å undervise på engelsk betyr ikke at det er nok å lage en PowerPoint og lese opp”, (Informant 2 intervju 2014). Han ønsker økt bedre språkopplæring for ansatte og at undervisning ikke skal ha dårlig kvalitet når den foregår på engelsk.

3.3.5 utfordringer

For Informant 5 er den største utfordringen til NTNU å få internasjonalisering inn i tankegangen til ansatte, og at det skal bli en integrert del av all aktivitet.

Informant 5 trekker også frem dagens finansieringsmodell som en stor utfordring. Flere av NTNUs fakulteter og institutter mener at det ikke lønner seg å ha samarbeid på utveksling fordi da får de ikke penger for studiepoeng som studenten avlegger i utlandet. Hun forteller at på flere språkstudier hvor de sender ut nesten alle studentene i løpet av et semester taper instituttet et helt semester med studiepoengproduksjon. ”Finansieringsmodellen er antimobilitet. Det sa vi da den kom. Selv om du får bonuspoeng ved å sende ut studenter, så holder det ikke”, (Informant 5 intervju 2014). Informant 5 legger til at å ta imot innreisende studenter er veldig innbringende, fordi da får man både studiepoengproduksjon og ekstra midler for studentene man tar i mot. Informant 6 legger til at bonusmidlene NTNU mottar for utvekslingsstudenter ikke er øremerket så de når ikke instituttene, men går inn i det totale regnskapet ved institusjonen.

Informant 5 forklarer at 40 prosent av bevillingen til NTNU kommer av studiepoengproduksjon. Når små institutter sender ut 70 prosent av sine studenter så mister de midlene for studiepoengproduksjonen dersom de ikke mottar like mange innreisende studenter. Pengene de får for hver student som sendes ut tilsvarer ikke inntekten fra studiepoengproduksjon. Informant 5 argumenterer for at finansieringsmodellen burde revideres og se om det er mulig å gjøre det på en annen måte. Hun forklarer at det er en viktig grunn til at noen av fagmiljøene ved NTNU ikke vil sende ut studenter.

Informant 5 forteller også om faglige utfordringer ved å ha mange utreisende studenter i et semester. ”Har du for eksempel 30 studenter i klassen, så reiser 29 studenter ut på utveksling. Da har du et problem”, (Informant 5 intervju 2014). Informant 5 sier det er viktig at Internasjonal seksjon nå arbeider for å finne mekanismer som gjør at klasser ikke blir helt tømt for studenter. En mulighet er å få flere innreisende studenter det aktuelle semesteret.

4. Diskusjon: Likheter og særtrekk

I dette kapittelet drøfter jeg likheter og særtrekk mellom institusjonene i internasjonaliseringsarbeidet. Hvilke særtrekk er mest fremtredende og hvordan kan dette forklares? Jeg bruker funnene fra kapittel 3 og informanter fra KD, SIU og DG EAC til å diskutere hvorfor institusjonene handler slik de gjør.

Kapittelet belyser store forskjeller i mobilitetstrendene ved institusjonene. Ved UiO og UiB blir HF trukket frem som et aktivt fagmiljø som sender ut mange studenter. NTNU skiller seg markant seg ut fordi HF er ett av de fakultetene som sender ut færrest studenter. Dette kapittelet argumenterer for at organiseringen av internasjonaliseringsarbeidet ved institusjonene påvirker både innreisende og utreisende studenter i stor grad.

UiO og UiB ønsker å kunne håndtere tilstrømmingen av innreisende studenter. NTNU ønsker ikke å sette begrensinger. Hvorfor har institusjonene så forskjellig tilnærming til studentmobilitet?

4.1 Fra solidaritet til kunnskapsmotor

Alle institusjonene har kvalitet som pådriver for internasjonalisering. Informant 8 fra SIU trekker frem at det har vært et klart paradigme-skifte i tilnærmingen til internasjonalisering, en dreining fra solidaritetstanken, til en mer konkurransedrevet kunnskapsmotor. Institusjonene er fortsatt opptatt av solidaritetsaspektet, men dette kommer mer i bakgrunnen i strategiene. Informant 7 fra KD forklarer at kvalitetsbegrepet har endret seg de siste årene.

Det er vanskelig å si konkret hva kvalitet er fordi det ligger i alt vi driver med. Vi er nødt til å ha noen å sammenligne oss med ute. Det er forskjeller på to nivåer. Hva vi mener vi skal gjøre for våre institusjoner og høyere utdanning generelt og hva vi mener studenter får ut av det som Norge trenger. Det går både på det å heve kvaliteten på norsk høyere utdanning og at nordmenn skal få internasjonal erfaring, (Informant 7 intervju 2014).

Informant 8 sier det er viktig å presisere at internasjonalisering i seg selv ikke er et tegn på kvalitet. Kvalitet betinger at samarbeidet tilfører noe. Informant 9 fra KD mener at internasjonalisering har blitt en del av kvalitetsbegrepet fordi internasjonalisering i seg selv fremmer kvalitet. Innføringen av Kvalitetsreformen har ført til at internasjonalisering er et kvalitetstegn. Informant 9 mener at det ikke finnes en kvalitetsdefinisjon i norsk høyere utdanning, men flere kvalitetsindikatorer som blant annet er basert på størrelse, siteringer,

antall studenter og publikasjoner. ”Det overordnede prinsipp for kvalitet i høyere utdanning er at den skal være forskningsbasert og i internasjonal klasse”, (Informant 9 intervju 2014). Det er tydelig at kvalitet er den rådende diskursen når det kommer til begrunnelse for internasjonalisering, både for staten og for institusjonene. Utfordringen er at det ikke finnes en kvalitetsdefinisjon i norsk høyere utdanning. En kan derfor argumentere for at begrepet er utvannet og at det er vanskelig å ha en fellesforståelse av hva begrepet innebærer. På en annen side er det tydelig samsvar mellom statens og institusjonenes begrunnelser for internasjonalisering. Internasjonalisering er en felles forståelse av hvordan institusjonene kan jobbe for å fremme kvalitet og hvor veien kan gå.

4.2 Sentral eller desentralisert modell?

Alle institusjonene organiserer internasjonaliseringsarbeidet sitt forskjellig. UiO har etablert en desentralisert modell, UiB har en delvis desentralisert modell og NTNU har en sentral modell. Ideen bak den desentraliserte modellen er at internasjonalisering blir en naturlig integrert del av arbeidsmetoden og tenkemåten til alle instituttene og fakultetene. Ideen bak den sentraliserte modellen er å lette den administrative byrden for fakultetene og fagmiljøene, i tillegg til at de ansatte ved Internasjonal seksjon får mulighet til en spesialisering geografisk innenfor utdanningsavtaler. Dette kommer fagmiljøene til gode.

I NTNUs sentrale modell er Internasjonal seksjon i hovedsetet. Internasjonal seksjon ved NTNU er blant annet ansvarlig for avtaleinngåelse med partnerinstitusjoner, inn- og utsending av studenter og informasjonsarbeid. Begge informantene ved NTNU støtter denne ordningen og trekker frem at fordelene er mange. Informantene ved NTNU legger også til at denne organiseringen er en stor fordel for de innreisende studentene, ettersom de får ordnet alt av praktiske gjøremål direkte på Internasjonal seksjon. En annen fordel er at den administrative byrden blir mindre for fakultetene. En ulempe for NTNU med den sentraliserte modellen er at NTNU ikke bare består av en campus, men flere. Informant 5 trekker frem at SVT og HF kan gjøre en mer tilfredsstillende jobb. Fakultetene holder ikke til på samme campus som Internasjonal seksjon. Dette kan føre til at kommunikasjonen, tilstedeværelsen og synligheten blir mindre for de fakultetene som er ikke er lokalisert på Gløshaugen, der også Internasjonal seksjon ligger. Informant 5 tok selv opp denne problemstillingen og forklarte at det er vanskelig å være like synlig på alle fakultetene. En annen ulempe med sentral organisering er at ansvaret blir mindre tydelig for fagmiljøene. Hvordan er ansvarsfordelingen mellom Internasjonal seksjon og fagmiljøene? NTNUs sentrale modell blir først og fremst et godt

tilbud for innreisende studenter. Informant 5 forklarte at innreisende studenter vil lide under en desentral modell. Hva med de utreisende studentene? Den sentrale modellen kan føre til at studenter får mindre informasjon om utvekslingsmuligheter fordi tilstedeværelsen fra Internasjonal seksjon ikke er tydelig nok og det er ikke nok oppfølging fra fagmiljøene. Dette kan igjen føre til en svak kultur for å dra på utenlandsopphold.

Fordelene med organisasjonsmodellen UiO og UiB jobber etter er at internasjonaliseringen kommer tydeligere ut i alle ledd i institusjonen og gjennomsyrrer den faglige aktiviteten. Fakultetene er selv ansvarlige for aktivitet og kan tilpasse internasjonaliseringsarbeidet til hvert enkelt fagmiljø. Dette medfører til en bedre og tydeligere faglig forankring. Ressurser blir også overført fra sentralt hold til fagmiljøene for at de skal bli bedre rustet til å arbeide med og satse på internasjonalisering. Informant 8 ser for seg at det er vanskelig for institusjoner å ha en internasjonaliseringsstrategi som alle fakultetene skal forholde seg til, nettopp fordi fakultetene er så fragmenterte og ulike og at ikke alle kan jobbe på den samme måten. Derfor kan det være en fordel med en desentralisert modell som gjør at fakultetene kan tilpasse internasjonaliseringsarbeidet etter eget behov. Informant 7 mener at internasjonalisering må være forankret i ledelsen og at det ikke er en enkelt persons jobb. Internasjonalisering må gjennomsyre hele institusjonen nedover. Det er derfor enklere å se for seg at en slik gjennomsyring fungerer best med en desentralisering med mer lokalt eierskap, beslutningstaking og ansvarliggjøring. Dette gjør at fagmiljøene er involvert i større grad og må følge opp sine egne studenter.

UiB har en delvis desentralisert modell. Flere av fakultetene med profesjonsutdanning tar opptak selv for Erasmus-avtaler, noe som er en stor fordel fordi fagmiljøene selv har best oversikt over hvilke ulike krav som må oppfylles. En ulempe er at fagmiljøene som ikke gjør opptaket heller ikke har oversikt over hvilke studenter som drar ut. Oversikten får de først når studentene søker om forhåndsgodkjenning fordi det er fagmiljøene som er ansvarlig for dette. UiBs organisering kan fungere som en gylden middelvei fordi forutsetningene fakultetene har er ulike. Dermed kan UiB sette inn ressurser der det er nødvendig. En annen fordel med denne organiseringen er at det er sentraladministrasjonen som er ansvarlig for administrering av Erasmus-stipend til alle utreisende studenter. Dette minsker den administrative byrden i fagmiljøene som da kan prioritere faglige oppgaver.

For de internasjonale studentene representerer den desentraliserte modellen en ulempe, ettersom de ikke har ett kontor å forholde seg til. NTNU er den institusjonen som har størst

tilstrømming av innreisende studenter og NTNU har hatt en jevn vekst de siste 10 årene (vedlegg 1). NTNU har derfor et større behov for en sentraladministrasjon med et etablert mottaksapparat til å ta imot innreisende studenter enn UiO og UiB. Sentraladministrasjonen er også da med på å lette den administrative byrden på fakultetene.

4.3 Mobilitet

Alle institusjonene har hatt vekst i både innreisende og utreisende studenter (vedlegg 1). Alle institusjonene har også som mål å få flere norske studenter til å dra på utveksling. UiB har et mål om 30 prosent, NTNU noe mer ambisiøst med 40 prosent og UiO med måltallet 8 prosent på både innreisende og utreisende studenter, som er vanskelig å sammenligne med målene til UiB og NTNU. UiB er i ferd med å nå sitt mål om studentmobilitet og kan derfor i større grad bli mer ambisiøse i neste handlingsplan.

UiB og UiO ønsker at antall innreisende studenter ikke skal øke voldsomt og ukontrollert, og vil ha en viss balanse mellom innreisende og utreisende studenter. Her skiller NTNU seg ut fordi dette universitetet ikke etterstreber balanse mellom innreisende og utreisende studenter. NTNU ønsker vekst i innreisende studenter og vil ikke sette en grense på hvor mange studenter de skal ta i mot. Informant 7 mener at alle institusjonene er flinke til å rekruttere internasjonale studenter, men at institusjonene kunne ha vært enda flinkere til å bruke foretrukne samarbeidspartnere innenfor rammen av Erasmus+. Det at institusjonene er flinke til å tilrettelegge med mange emner på engelsk tror hun er en viktig faktor i rekrutteringen av internasjonale studenter.

Både UiB og UiO har boliggarantier for innreisende studenter hvis de søker innenfor fristen. NTNU har ikke boliggaranti, men til gjengjeld er 30 prosent av boligene til Studentsamskipnaden i Trondheim reservert for internasjonale studenter. Dette har ført til at internasjonale studenter bor i de samme studentbyene, noe som kan oppfattes som en "ghettofisering" (NRK 2008, Under Dusken 2008, Aftenposten 2013,). Dette gjør det utfordrende å integrere de med norske studenter. Dette strider mot hensikten med internasjonalisering fordi det ikke blir nok samspill og interaksjon mellom studentene. På en annen side kan det argumenteres for at en slik boliggaranti fører til økt rekruttering av internasjonale studenter. Er dette legitimt hvis de ikke blir integrert og ikke bidrar til å gi internasjonale impulser til de norske studentene? Hvis en bare tenker økonomi så får institusjonen fortsatt inntekt for de internasjonale studentene. Hvis institusjonen tenker mer på

kvalitet, som er den viktigste årsaken til internasjonaliseringsarbeidet til alle institusjonene, så strider ”boligghettoene” i mot hensikten. Boliggarantien kan organiseres annerledes og institusjonene kan vurdere å droppe boliggarantien, eventuelt prøve å spre boliggarantien slik at alle de internasjonale studentene ikke havner i samme studentby. Dette for å øke faglig og sosial samhandling mellom studentene.

Alle institusjonene har et felles ønske om at flere studenter skal bruke avtaler innen Erasmus+ programmet og fortrinnsvis dra til ikke-engelskspråklige land i Europa. En årsak til dette er at institusjonenes prioriteringer er i samsvar med EUs prioriteringer.

EUs politiske målsetninger med utdanning stemmer godt overens med norske prioriteringer, blant annet når det gjelder å videreutvikle kvaliteten i utdanning, nye undervisnings- og læringsmetoder, mer IKT-baserte utdanninger og økt samarbeid med arbeidslivet, (Informant 9 intervju 2014).

Årsaken kan være at Erasmus-programmet er et etablert program med gode virkemidler og ordninger (ECTS og Erasmus-stipend) som gjør utenlandsopphold enklere å organisere. En annen årsak kan være at alle høyere utdanningsinstitusjoner som ønsker å delta i Erasmus+ må ha Erasmus Charter for Higher Education (ECHE). ECHE fungerer som en inngangsbillett til deltagelse i Erasmus+ og innebærer administrative og formelle forpliktelser, blant annet innen mobilitet. I tillegg må institusjonene bidra til å kvalitetssikre sine samarbeidsaktiviteter (Europakommisjonen udatert, SIU udatert). Erasmus-programmet er med på å sikre studentene et felles rammeverk som gjør det enklere å reise ut og få godkjent utdanningen sin som en del av graden ved hjemmeinstitusjonen.

Informant 8 trekker frem et viktig hovedpoeng fra mobilitetsrapporten 2013²⁶, nemlig at det kommer flere utvekslingsstudenter til Norge fra Europa enn motsatt. Norske utvekslingsstudenter reiser i hovedsak til land utenfor Europa. Informant 8 forteller at innenfor Europa reiser omtrent en tredjedel av de norske gradsstudentene til Storbritannia. En god del reiser også til Danmark. Videre forklarer han at mange reiser til Polen, Tsjekkia, Slovakia for å ta engelskspråklige hele grader, gjerne innenfor medisin. Når det kommer til delstudentene reiser de mer spredt, men med USA, Storbritannia og Australia på toppen. Informant 8 mener at USA har en kultur og tradisjon som gjør at mange norske studenter ønsker å dra dit. Han legger også til at det er et luksusfenomen fordi norske studenter kan dra til USA fordi de har lyst, til tross for dyre semesteravgifter. Informant 10 ved DG EAC

²⁶ Med dette menes SIUs mobilitetsrapport.

trekker frem at norske studenter har et privilegium og stor valgfrihet på grunn av Lånekassens regler som gir lån og stipend til utlandsstudier, sammenlignet med andre europeiske studenter som ikke har samme mulighet og er derfor i mye større grad avhengig av stipendmidlene de mottar gjennom Erasmus-programmet. Informant 7 mener at norske studenter ikke innser hvor mange fordeler som ligger i Erasmus-programmet, blant annet at det ikke betales skolepenger. Informant 10 mener at institusjonene ikke alltid er aktive nok i Erasmus-samarbeidet siden det ikke lykkes å bruke opp de Erasmus-stipendene som tildeles de norske lærerstedene. Dette er faktorer som det er vanskelig å gjøre noe med fordi det blant annet går på studenters frihet og individuelle valg. Det er motiverende for studenter å ha muligheten til å velge selv hvor de ønsker å studere. Fagmiljøenes nettverk må fremheves på en god måte slik at studentene får uttelling av nettverket fagmiljøet har satset på. Institusjonene må bli flinkere til å ”fremsnakke” Erasmus-programmet og de faglige mulighetene som ligger i dette programmet. Studenter kan i større grad styres når de skal velge utenlandsopphold.

Institusjonene skiller seg fra hverandre med hensyn til hvilke studenter som drar ut og hvilke studenter som ikke drar ut. På UiO og UiB er det hovedsakelig studentene fra de største fakultetene, SV og HF, som drar på utveksling. På dette punktet skiller NTNU seg ut igjen. IVT sender ut flest studenter, mens HF blir trukket frem som et mindre godt eksempel. I følge Informant 8 er trenden at studenter innenfor økonomi, samfunnsfag og humaniora reiser mest ut, mens lærerstudenter er de som drar sjeldnest. Dette kan ha med å gjøre at norsk lærerutdanning er mer nasjonalt orientert enn andre utdanninger. Informant 8 legger også til at teknologistudenter generelt i mindre grad drar ut. Han tror at årsakene kan være at samfunnsfag og humaniora har utenlandsopphold som en naturlig integrert del av faget. Ofte studerer studentene andre land, samfunn, kulturer eller språk gjennom forskjellige fag og at det kan føre til økt interesse for å dra ut. En annen mulighet er at de naturvitenskapelige fagene ”tenker mer faglig” og at dette gjør at studentene i mindre grad blir oppfordret til å dra ut fordi de mister verdifulle fag. I tillegg vil alltid forskjellige forutsetninger som ressurser, tradisjon, mulighet for valgfrihet og mobilitetsvindu og fagmiljøets kultur spille inn. Informant 8 mener også at noen av de naturvitenskapelige studieretningene har svak tradisjon for utveksling og ikke ser nytten av det. Disse trendene stemmer god overens med statistikken til UiO og UiB, mens NTNU skiller seg ut. Årsaken til dette kan ligge i organiseringen i internasjonaliseringsarbeidet. Internasjonal seksjon holder til på samme campus som IVT, noe som kan føre til bedre kommunikasjon og synlighet. Årsaken kan også ha med tradisjon å

gjøre. NTNU har lange tradisjoner innen teknologifag med etablerte samarbeid med utenlandske læresteder. Dette kan påvirke kulturen og satsingen til de forskjellige fakultetene.

Alle informantene fra SIU, KD og DG EAC foreslår at institusjonene burde fremme pakkeavtaler som et godt tilbud for utreisende studenter. Informant 8 argumenter for at flere universiteter burde gjøre det på den måten for å sikre et godt faglig utbytte for studentene fordi institusjonene har et fast opplegg med anbefalte fag. Det kan også gjøre det lettere for studenter som ikke er så initiativrike til å dra ut. Informant 7 tror det er vanskelig å gjøre det obligatorisk å dra på utveksling fordi studenter er forskjellige og at en aldri kommer utenom at folk har lyst til å bli hjemme. Hun tror derfor også at pakkeavtaler er en god mulighet og kan gjøre det mindre skummelt for studenter å dra ut. Informant 10 mener pakkeavtaler sikrer god informasjonsflyt til studentene og pleier gode avtaler.

Jeg tror at hvis man tilrettelegger mer som en pakke blir det enklere for studenter og dra ut, og der sørger for at universitetene bruker sine partnere strategisk. Det kan også gjøre det enklere for studentene å velge ut de institusjonene de har et godt samarbeid med (Informant 10 intervju 2014).

Informant 10 mener at institusjonene kan i mye større grad markedsføre de gode avtalene som de allerede har. Hun forklarer at forelesere spiller en viktig rolle og må oppfordre og oppmuntre studentene sine til å reise ut.

Institusjonene må bli flinkere til å bruke studentene når de kommer tilbake igjen og få de til å dele erfaringene sine med andre studenter. Det er mer inspirerende for studenter å høre på andre studenter, (Informant 10 intervju 2014).

4.4 Partnere og eierskap

Alle institusjonene har gått fra å tenke kvantitet til kvalitet når det gjelder partnere. Alle institusjonene ønsker å prioritere eksisterende partneravtaler som de ser på som gode. Dette kan ha med innføringen av EUs nye rammeprogram for utdanning Erasmus+, der strategiske partnerskap og prioriterte partnere står i fokus. En fordel med å ha færre avtaler er at det blir mindre behov for administrasjon, noe som sparer fagmiljøene for ressurser.

UiO har hatt en grundig gjennomgang av hele avtaleporteføljen og avvikler avtaler med lite aktivitet, som innebærer lite mobilitet av studenter. Målet til UiO er å få større prioritering på de eksisterende avtaler med mye aktivitet og godt etablert samarbeid, samt en økt spesialisering og prioritering av partnere. På UiO er det fagmiljøene som har lokalt eierskap

til alle avtalene og UiO følger nærhetsmodellen som går ut på at alle aktiviteter skal ligge så nært fagmiljøet som mulig. Lokalt eierskap kan føre til større ansvarliggjøring og bedre forankring i fagmiljøene. UiO har i tillegg som eneste institusjon utviklet et felles kvalitetsskjema for avtaleinngåelse. Tanken bak er at alle avtaler ved UiO skal ha en helhet og en kvalitetssikring. Dette sparer også fagmiljøene for tid ettersom de slipper å utvikle sin egen kvalitetssikring. Avtaler innenfor Erasmus+ kan ha en varighet for hele rammeprogramperioden, 2014-2020 og UiO oppfordrer fagmiljøene til å innføre avtaler i denne perioden. Det er også mulig for begge partene å si opp Erasmus+-avtalene før den er utløpt på dato. Det er fagmiljøene som kan fornye eller avslutte en avtale.

UiB har også nylig startet en gjennomgang av sin avtaleportefølje. I likhet med UiO ønsker UiB å ha prioriterte partnere og godt etablerte samarbeid og avvikle avtaler med lite aktivitet. Til forskjell fra UiO så har ikke UiB et felles kvalitetsskjema for avtaleinngåelse. Eierskapet til avtaler er ansvarlig for kvalitetssikringen. UiB har forskjellige eiere av avtaler, men innenfor Erasmus er det instituttene og fakultetene som har eierskap. Alle avtalene har forskjellig varighet, alt fra 2-6 år.

Formålet til NTNU er å avvikle avtaler det ikke har vært aktivitet på de siste 3 årene. Informantene ved NTNU har ikke fullstendig oversikt over hvor mange sovende avtaler de har, men mener at det ikke er snakk om mange. Avtaler på NTNU blir gjort av Internasjonal seksjon med mandat fra fakultetene, noe som skiller NTNU fra UiO og UiB. Det er opp til fakultetene om de ønsker å fornye eller ikke, Internasjonal seksjon gjør det på deres vegne. Internasjonal seksjon kan også komme med oppfordringer til avtaler de mener er gunstige for fagmiljøene. Ulempen ved denne metoden kan være at fagmiljøene ikke føler eierskap og ansvar til avtalen, noe som igjen kan slå ut på antall utreisende og innreisende studenter.

Informant 8 mener at UiO, UiB og NTNU stikker seg ut og er spesielle fordi de er forskningsuniversiteter, og da er det ekstra viktig med gode kontakter og partnerskap. Informant 8 synes det er interessant at institusjonene velger å kutte ut avtaler på grunn av lite aktivitet.

Tradisjonelt har det vært en fordel å ha mange avtaler, i hvert fall fra studentperspektivet, men da blir det mer administrasjon for hver student og mer jobb for å pleie avtalene. Se for deg et ekstremt tilfelle der alle studentene blir sendt til samme plass. Det går jo ikke, men det hadde vært mye enklere å kvalitetssikre og ha god faglig kontakt, (Informant 8 intervju 2014).

Informant 8 mener at studentene får mer ut av utvekslingsoppholdet hvis det har en faglig bakgrunn og hvis fagmiljøene har god kontakt med partnerinstitusjonene. "KD har tidlig påpekt at det er viktig å ikke ha hundre forskjellige avtaler med institusjoner over hele verden fordi mange av avtalene ender da opp som sovende avtaler, uten aktivitet", forklarer Informant 7. Hun sier videre at KD oppfordrer institusjonene til å rydde opp i avtaleporteføljen slik at institusjonene får gjensidigheten og relevansen mer tilstede. Informant 8 mener institusjonene må ha en balansegang mellom studenters frihet og administrativ byrde. Selv om en institusjon har en god faglig avtale og en bra relasjon, er det ikke sikkert at studenten ønsker å dra dit. Informant 8 trekker frem faktorer som personlig utvikling, språkopplæring, kulturforståelse og det å bli kjent med nye mennesker som de viktigste årsakene til at studenter ønsker utveksling.

Alle informantene ved institusjonene ser viktigheten av mobilitetsvindu i studieprogrammer. Dette er nødvendig for å flere studenter til å reise ut. Informant 7 forteller at det er en klar føring fra KD at alle studieprogram skal ha et mobilitetsvindu og at dette kommer frem i alle styringsdokumenter og i Kvalitetsreformen. For utdanninger med rammeplaner, for eksempel innenfor ingeniør- og lærerutdanning, er det tatt inn i rammeplanen at det skal legges til rette for internasjonal mobilitet i løpet av studiet. Flere av fagmiljøene synes dette er vanskelig.

Vi har fått høre at institusjonene synes at føringene som har blitt lagt i rammeplanene er så stramme at de ikke ser noen mulighet til at studenter får mulighet til utveksling i løpet av utdannelsen sin. Vi mener derimot at det ikke er lagt så stramme føringer, at de må finne en mulighet. Dette har vært bestemt siden Kvalitetsreformen i 2003 at det skal være muligheter for studenter som vil dra på utveksling. Det er veldig viktig at institusjonene legger til rette for dette og ikke har for rigide systemer. Det ser vi at de aller fleste institusjonene gjør, (Informant 7 intervju 2014).

Informant 7 legger til at de studentene som ønsker å dra ut, skal kunne dra ut. Hun tror det er viktig med en holdningsendring, i hvert fall innenfor profesjonsutdanningene der rammeplanen blir sett på som rigide og stramme. Hun legger til at det er viktig å tenke at kursene studentene tar i utlandet ikke trenger å være fullstendig overlappende, men tilsvarende innenfor det samme fagområdet. Det er likevel en utfordring å få mobilitetsvindu inn i profesjonsutdanninger på grunn av mye obligatorisk undervisning. Dette kan være en grunn til at fakultetene med profesjonsutdanning har få studenter som reiser ut. Det medisinske fakultet på UiO har valgt å ha et semester på engelsk for å gi studentene en

internasjonale dimensjon. Fordelen med å gjøre de engelskspråklige kursene obligatoriske for de norske studentene er å sikre interaksjonen mellom studentene.

En argumentere for at fakulteter med profesjonsutdanninger i større grad må ta ansvar og eierskap, nettopp fordi de har lovpålagte rammer for utdanningen sin. Dette kan føre til at internasjonaliseringsarbeidet blir bedre forankret. Fakulteter som ikke har studieprogram med samme krav trenger ikke ta like mye ansvar. Dette fører igjen til at det blir store forskjeller på hvordan fagmiljøene jobber med internasjonalisering. Her spiller også ressurser en viktig rolle. På de største fakultetene har de egne ansatte til å jobbe fulltid med internasjonalisering. Mindre fakulteter har ikke alltid de samme ressursene, noe som kan påvirke internasjonaliseringsarbeidet.

4.5 Utfordringer

Alle institusjonene tok opp utfordringen med ressurser når det kommer til internasjonaliseringsarbeidet. Informant 5 ved NTNU og Informant 1 ved UiO tok opp utfordringen med mobilitetsmidlene. Mobilitetsmidlene er ment for å stimulere institusjonene til å sende ut flere studenter, men Informant 5 ved NTNU mener at mobilitetsmidlene er "antimobilitet". Informantene ved UiO og NTNU mener at de som institusjon taper ressurser på å sende ut studenter fordi de mister studenter som produserer studiepoeng. NTNU er den institusjonen som har størst andel innreisende studenter. Dette betyr at de også mottar mest mobilitetsmidler for de innreisende studentene av alle institusjonene, i tillegg til at de får flere studiepoengproduserende studenter. Det kan derfor virke noe paradoksalt at NTNU tar opp denne utfordringen. Problemet ifølge NTNU er at mobilitetsmidlene institusjonene mottar ikke er øremerket det enkelte instituttet som sender ut studentene. Informantene ved NTNU mener at tap av ressurser fra studiepoengproduksjon er til stort hinder for utreisende studenter og legger føringer for hvordan fakulteter og institutter jobber med utveksling. Informant 5 mener at dette kan være en av grunnene til at flere institutter og fakulteter sender ut få studenter rett og slett fordi de taper penger på det. Dette gjelder spesielt mindre institutter med lite ressurser.

Et alternativ til utfordringen med mobilitetsmidlene er å snu på det. Hva hvis et mulig utenlandsopphold bidrar til å trekke flere studenter til et studieprogram. Da begynner flere studenter på det aktuelle fakultetet, enn hvis fakultetene ikke hadde hatt utenlandsopphold som tilbud. Da hadde fakultetene de mottatt mindre støtte fordi de da får mindre

studiepoengproduserende studenter. Med unntak av noen få studieprogram og årsstudier er det mulig å ta et utenlandsopphold på alle studieprogrammene på HF-fakultetet²⁷ ved NTNU. KD nedsatte et utvalg i april 2014 for å vurdere helheten i finansieringssystemet. Dette vil kunne ha betydning for fremtidens internasjonaliseringsaktiviteter (Kunnskapsdepartementet 2014).

Det er et kunnskapspolitisk mål fra KD og et ønske fra alle institusjonene å bruke Erasmus+ i større grad og å sende flere norske studenter til ikke-engelskspråklige land i Europa. Mobilitetstrenden viser at norske studenter drar til USA, Australia og Storbritannia (SIU 2014b). Selv om det koster mye å studere i disse landene, har ikke dette vært et hinder.

Hvorfor drar de norske studentene til USA selv om det koster dyre dommer? Fordi de har lyst. Se for deg spanske studenter uten de samme økonomiske mulighetene til å sette 120.000 kroner i gjeld for å gå på en skole. Det er helt uaktuelt, de får ikke det låne så mye penger og har derfor ikke den muligheten. De må bruke mulighetene som finnes, som for eksempel Erasmus-stipendet, (Informant 8 intervju 2014).

Alle informantene fra SIU, KD og DG EAC mener at norske studenter ikke er klar over alle fordelene som ligger i Erasmus-programmet, blant annet stipendordning og ingen semesteravgift, og at fagmiljøene og institusjonene må bli flinkere til å promotere de gode avtalene. Informant 8 beskriver norske studenters valgfrihet og muligheter som et gode og som et luksusfenomen.

Integrering av de internasjonale studentene i Norge er også en problemstilling institusjonene har tatt opp. Både i Oslo, Trondheim og Bergen er det et problem at boliggarantien fører til en ghettofisering med studentbyer der det kun bor internasjonale studenter. Informanten ved SIU problematiserer også boliggarantien og etterlyser også at flere kurs på engelsk burde ha vært obligatorisk for norske studenter.

De fleste internasjonale studenter som kommer til Norge går på engelskspråklige kurs. Hvis de engelskspråklige kursene ikke er obligatoriske for de norske studentene blir det ikke mange møter. Hva er da vitsene med å ha internasjonale studenter? Poenget er jo nettopp å få til en interaksjon mellom de norske og internasjonale, (Informant 8 intervju 2014).

Informanten 8 syns boliggarantien for internasjonale studenter er vanskelig fordi den kan på motvirker integrering med norske studenter. Samtidig tror han det er et viktig virkemiddel for

²⁷ Alle studieprogrammene på HF har blitt sjekket via NTNU sine nettsider.

å rekruttere internasjonale studenter til Norge. Han mener institusjonene burde se på mulighetene for å kunne spre boligene mer ut, slik at ikke alle de internasjonale studentene ender opp på samme sted. Dette krever mer administrering og organisasjon ettersom mange internasjonale studenter kun kommer for et semester eller to.

Interne forskjeller innad mellom fakultetene ble også tatt opp av institusjonene som en utfordring. Dette er en spesiell utfordring for NTNU, der informantene mente at HF og SV burde og kan gjøre en bedre jobb for å sende ut flere studenter på utveksling. Dette kan igjen ha noe med NTNUs sentrale organisering med Internasjonal seksjon. På grunn av lokaliseringen klarer ikke Internasjonal seksjon å gjennomsyre alle fakultetene like godt og være synlige. NTNU skiller seg markant ut her ettersom HF ved UiB og UiO blir sett på som et av de bedre eksemplene og at mobilitetstrender fra SIU viser at studenter som studerer humaniora reiser mer ut enn studenter med teknologi- og realfag. Dette kan også ha med NTNUs tradisjon, historie og satsing å gjøre som fører til at teknologifagene generelt gjør en bedre jobb både på rekruttere internasjonale studenter og for å sende ut studenter. I tillegg mener Informant 6 ved NTNU at teknologifagene ofte har internasjonale vitenskapelig ansatte, noe som fører automatisk fører til flere inn- og utreisende studenter.

5. Konklusjon: Veien til fremtidens olje?

Denne oppgaven har analysert de tre største høyere utdanningsinstitusjonene i Norge sitt arbeid med internasjonalisering i lys av EUs utdanningsinitiativer og norske myndigheters vektlegging av internasjonalt samarbeid. Oppgaven har vist at det er diversitet i institusjonenes arbeid med internasjonalisering, og at NTNUs innsats på dette området skiller seg fra innsatsen til UiB og UiO. Den største forskjellen finner vi innen organiseringen av internasjonalisering, som varierer fra sentral til mer desentrale modeller. Organiseringen av internasjonalisering påvirker studentmobiliteten, spesielt utreisende studenter. Institusjonene står overfor de samme utfordringene knyttet til økonomiske insentiver og integrering av internasjonale studenter. Boliggarantien som er et viktig virkemiddel i rekrutteringen av internasjonale studenter fremstår som et paradoks når den bidrar til ghettofisering av studentbyer og hindrer integrering.

Internasjonalisering kan begrunnes politisk, økonomisk, kulturelt eller akademisk. Internasjonal forskning har vist at den dominante begrunnelsen for internasjonalisering har vært økonomisk, men at de akademiske begrunnelsene er i fremvekst. Dette stemmer overens med begrunnelsene til norske myndigheter og utdanningsinstitusjonene som oppgir kvalitet som fremste drivkraft og dermed opererer med klare akademiske begrunnelser for sin satsning på internasjonalisering. Strategiene og målene til de respektive institusjonene er å være internasjonalt fremragende og å kunne utvikle seg til å bli et toppuniversitet med høy internasjonal standard. Denne oppgaven har vist at det er tydelig samsvar mellom statens mål (jamfør Kunnskapsdepartementets sektormål) og institusjonenes mål, med et klart ønske om kvalitet og fornyelse i utdanningen. Både myndigheter og lærestedene vektlegger kvalitetsutvikling, språk- og kulturkompetanse og at norsk høyere utdanning skal kunne konkurrere på kvalitet med utenlandske læresteder.

Min analyse gir grunnlag for å hevde at UiB er den institusjonen som realiserer målene sine best. UiB har flest utreisende studenter og en god balanse mellom innreisende studenter og utreisende studenter. Den delvis desentrale modellen til UiB fungerer som et godt virkemiddel fordi den tar fordelene fra den sentrale og desentrale modellen. På denne måten kan UiB sette inn ekstra ressurser til de fagmiljøer som har behov for det. Universitetet har en gjennomtenkt strategi som er integrert i øvrig virksomhet, blant annet gjennom å se på omfanget av utreisende studenter og den gode balansen mellom innreisende studenter og

utreisende studenter. UiO har også en gjennomtenkt strategi og den sentrale organisering UiO nylig har etablert gjør at internasjonaliseringsarbeidet gjennomsyrrer institusjonen i større grad. Målet til UiO innebærer en balanse mellom utreisende og innreisende studenter, noe UiO er nær ved å realisere. For å nå dette målet må UiO få opp antall utreisende studenter. NTNU har i likhet med UiB og UiO en gjennomtenkt strategi og tydelige mål. NTNU er den institusjonen i Norge som tar i mot flest innreisende studenter og har derfor et behov for et godt etablert mottaksapparat. Med det behovet fungerer den sentrale modellen godt. Utfordringen er at den sentrale modellen ikke gjennomsyrrer alle fagmiljøene, noe som fører til store forskjeller mellom fagmiljøene og den interne kulturen for studentmobilitet.

Forskjellene mellom universitetene kan forklares ut i fra institusjonenes overordnede mål for forskning og utdanning, men også ut ifra behov og prioriteringer. Internt i fagmiljøene er tradisjon, kultur og allokering av ressurser viktig. Disse faktorene påvirker igjen internasjonaliseringsarbeidet og spesielt innreisende og utreisende studenter.

Hvis kunnskap skal være fremtidens olje for Norge (jamfør Solberg 2014) er internasjonalisering et sentralt virkemiddel. Det er tydelig enighet mellom forskere, norske og europeiske myndigheter og norske høyere utdanningsinstitusjoner om at internasjonalisering fører til fornyelse og kvalitetsutvikling. UiO, UiB og NTNU må videreutvikle sine modeller og mål for å fremme kvalitet og internasjonalisering. Det vil være svært avgjørende at internasjonaliseringsarbeidet ved de tre institusjonene har god forankring i alle ledd og at internasjonalisering gjennomsyrrer hele institusjonen. De tre institusjonene er også avhengig av utdanningspolitisk drahjelp fra norske myndigheter i form av fungerende virkemidler. Regjeringen har ambisiøse mål i kunnskapspolitikken og vektlegger EUs utdanningssamarbeid. Det er ikke nok å ha gode mål for sektoren, det må også følges opp i handling. Dersom høyere utdanning skal kunne nyttiggjøre seg EUs programmer fullt ut, bør norske myndigheter vurdere hvordan politiske mål kan nås i større grad (jamfør at mange Erasmus-stipend ikke benyttes). Bør norske myndigheter differensiere i større grad blant lærestedene og ha større ambisjoner for de største universitetene? I dag kan det virke som at alle blir behandlet på samme måte, uansett størrelse på institusjonen. Regjeringen har sluttet seg til målsetningen i Bologna-prosessen om at 20 prosent av alle studenter skal ha et utenlandsopphold innen 2020. Bør det ikke stilles et mer ambisiøst mål, når dette målet allerede er nådd og når de største universitetene selv har en målsetning om henholdsvis 30 og 40 prosent? Myndighetene kan også være klarere i sin Europa-politikk, ikke bare tilrettelegge for den gjennom EØS-avtalene og tilslutningen til EUs utdanningsprogrammer.

Myndighetene kan videreutvikle en bevissthet på hvordan målene med internasjonalisering skal brukes til å styre utdanningsskuten videre. Det er det beste utgangspunktet fordi både myndighetene og institusjonene er enige om det overordnede målet: mer europeisk samarbeid for å videreutvikle kvaliteten i norsk høyere utdanning. Regjeringen Solberg bygger opp forventninger om større aktiviteter i alle ledd, blant annet ved å ha utnevnt en egen ”Europaminister”.

Kunnskap er grenseløs og dette må fagmiljøene forholde seg til. Samtidig er det viktig med en kulturrendring ved institusjonene slik at internasjonaliseringsarbeidet ikke blir overlatt til fagmiljøene alene, men at internasjonalisering gjennomsyrrer institusjonene i alle ledd. Mine informanter har understreket at norske læresteder fortsatt har en vei å gå. Erfaringene med hvordan arbeidet organiseres innad i institusjonene bør vurderes kritisk. Internasjonalisering må inngå som en generisk del av hele virksomheten. Derfor er organiseringen til UiO og UiB fremtidens modell.

Referanser

- Aftenposten. (2014) *Kringsjå er en ghetto*. Tilgjengelig fra http://www.osloby.no/nyheter/Kringsja-er-en-ghetto-7442007.html#.U2Ij7q1_tNA (Hentet 25.04.2014)
- Al-Rodhan, N.R.F og Stoudmann, G. (2006) *Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition*. Genève: Geneva Centre for Security Policy
- Altbach, P.G. (2006) "Globalization and the university: Realities in an unequal world", I J.J.F Forest og P.G Altbach (red) *International Handbook of Higher Education, Vol. 1*. Dordrecht: Springer, s. 121-140.
- Altbach, P.G og Knight, J. (2007) "The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities", *Journal of Studies in International Education*, vol. 11, nr. 3/4, s. 290-305 .
- Appadurai, A. (1996) *Modernity at Large: The Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press
- Chou, M-H. og Gornitzka, Å. (2011) *Den femte frihet og Kunnskapens Europa. Konsekvenser for Norge*. Europeutredningen (Rapport 6)
- Dalland, O. (2012) *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 5. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk
- DBH. (2009) *Kurs i bruk og analyse av DBH-data*. Tilgjengelig fra <http://dbh.nsd.uib.no/dbhvev/dokumenter/kurs/intern/kurs1.pdf> (Hentet 05.04.2014)
- De Wit, H og Knight, J. (1995) "Strategies for internationalisation of higher education: historical and conceptual perspectives", i De Wit, H. (red) *Strategies for Internationalisation of Higher Education: A Comparative Study of Australia, Canada, Europe and United States*. Amsterdam: European Association, s. 5-32.
- De Wit, H. (2002) *Internationalisation Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe: A Historical, Comparative, and Conceptual Analysis*. Westport, CT: Greenwood Press.
- De Wit, H. (2010) *Internationalisation of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues*. Den Haag: Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders
- EU. (2007) *Socrates – Phase II*. Tilgjengelig fra http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11043_en.htm (Hentet 01.02.2014)
- EU. (2009). *Lifelong Learning Programme 2007-2013*. Tilgjengelig fra http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11082_en.htm (Hentet 01.02.2014)

- Europakommisjonen. (udatert). *Erasmus Charter for Higher Education 2014-2020. Annotated Guidelines*.
http://eacea.ec.europa.eu/funding/2014/documents/annotated_guidelines_en.pdf
 (Hentet 05.05.2014)
- Europakommisjonen. (2009). *ECTS User's Guide*. Tilgjengelig fra
http://ec.europa.eu/education/tools/docs/ects-guide_en.pdf (Hentet 18.03.2014)
- Europakommisjonen. (2014). *Erasmus+*. Tilgjengelig fra
http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm (Hentet 01.02.2014)
- Europakommisjonen. (2014b) *Lifelong Learning Programme: Erasmus*. Tilgjengelig fra
http://ec.europa.eu/education/tools/llp_en.htm#tab-4 (Hentet 03.04.2014)
- Frølich, N. (2005) *Internationalisation Policies and International Practises in Higher Education Institutions. A Case Study of five Norwegian Higher Education Institutions*. Oslo: NIFU STEP (working paper 23/2005)
- Gornitzka, Å. (2008) "The Internationalisation of Research and Higher Education", i Gornitzka, Å. og Langfeldt, L. (red) *Borderless Knowledge: Understanding the 'New' Internationalisation of Research and Higher Education in Norway*. Dordrecht: Springer, s. 1-11.
- Hanson, L. (2008). "Global citizenship, global health, and the internationalization of curriculum", *Journal of Studies in International Education*: 10, 1-19.
- Helse- og Omsorgsdepartementet (2008) *Lisboa-prosessen og helse*. Tilgjengelig fra
http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/internasjonalt_helsearbeid/lisboa-prosessen-og-helse.html?id=414672 (Hentet 19.03.2014).
- Jick, T.D. (1979) "Mixing qualitative and quantitative methods: Triangulation in action", *Administrative Science Quarterly*, vol. 24, nr. 4, s. 602-11.
- Knight, J. (2003) "Updating the Definition of Internationalization", *International Higher Education*, nr. 33, s. 2-3.
- Knight, J. (2004). "Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales", *Journal of Studies in International Education*, vol. 8 nr. 1, s. 5-31
- Kunnskapsdepartementet. (2002) *Kvalitetsreformen*. Tilgjengelig fra
http://www.regjeringen.no/en/dep/kd/dok/veiledninger_brosjyrer/2002/kvalitetsreform-en-agust-2002.html?id=87898 (Hentet 11.11.2013)
- Kunnskapsdepartementet. (2005). *Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)*. Tilgjengelig fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>
 (Hentet 15.12.2013)
- Kunnskapsdepartementet. (2007) *Faktablad: Bologna-prosessen*. Tilgjengelig fra
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Bologna/Faktaark_Bologna1.pdf
 (Hentet 03.04.2014)

- Kunnskapsdepartementet. (2008) *Utdanningsnytt fra Brussel for juni 2008 – de norske nasjonale ekspertene i DG Education and Culture og i CEDEFOP*. Tilgjengelig fra <http://www.regjeringen.no/upload/EuropaPortalenImages/219/BTKUtdanningsnyttfraBrusselForjuni2009.doc> (Hentet 10.05.2014)
- Kunnskapsdepartementet. (2011) *EU-strategi og handlingsplan 2011-2013*. Tilgjengelig fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/internasjonalt_samarbeid_om_utdanning_og/europa.html?id=279694 (Hentet 14.01.2014)
- Kunnskapsdepartementet. (2011b) *Bologna-prosessen*. Tilgjengelig fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/hoyere_utdanning/bolognaprosessen.html?id=279746 (Hentet 14.01.2014)
- Kunnskapsdepartementet. (2013) *Orientering om statsbudsjettet 2014 for universiteter og høyskoler*. Tilgjengelig fra http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Tildelingsbrev2014/Orientering_om_statsbudsjettet2014_for_universiteteroghøyskoler_201213.pdf (Hentet 20.03.2014)
- Kunnskapsdepartementet. (2014) *Ekspertgruppe for finansiering av universiteter og høyskoler*. Tilgjengelig fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/aktuelt/nyheter/2024/Ekspertgruppe-for-finansiering-av-universiteter-og-høyskoler.html?id=756370> (Hentet 05.05.2014)
- Maringe, F. (2010) The Meanings of Globalization and Internationalization in HE: Findings from a World Survey, i Maringe, F. og Foskett, N. (red) “Globalization and Internationalization in Higher Education”, side 16-34
- NHO. (2014) *NHOs Årskonferanse 8. januar 2014 Læringslivet*. Tilgjengelig fra <https://www.nho.no/Laeringslivet/> (Hentet 11.01.2014)
- Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. (2013) *Dokumentasjon av indikatorer*. Tilgjengelig fra <http://dbh.nsd.uib.no/rapporter/dokumentasjon/indikatorer.action> (Hentet 09.04.2014).
- NOU 2008: 3 *Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning
- NOU 2012: 2 *Europautredningen. Innenfor og utenfor. Norges avtaler med EU*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning.
- NRK. (2013) *Sammenligner Fantoft med en getto*. Tilgjengelig fra <http://www.nrk.no/hordaland/sammenligner-fantoft-med-getto-1.11141841> (Hentet 25.04.2014)
- NTNU. (2011) *Kunnskap for en bedre verden*. Tilgjengelig fra <http://www.ntnu.no/ntnu-2020> (Hentet 10.11.2013)
- NTNU. (2011b) *NTNUs internasjonale handlingsplan 2011-2014*. Tilgjengelig fra <http://www.ntnu.no/documents/10137/1127022/NTNUs+internasjonale+handlingsplan> (Hentet 10.11.2013)
- Prop. 1 S. (2013-2014) *Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) For budsjettåret 2014*. Kunnskapsdepartementet

- Regjeringen. (2013) *Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet*. Tilgjengelig fra <http://www.regjeringen.no/pages/38500565/plattform.pdf> Hentet 11.01.2014
- Ryen, A. (2002) *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget
- SIU. (udatert) *Erasmus Charter for Higher Education*. Tilgjengelig fra <http://siu.no/Hoeyere-utdanning/Erasmus-for-hoeyere-utdanning/Erasmus-Charter-for-Higher-Education> (Hentet 09.05.2014)
- SIU. (2008) *Handbok i internasjonalisering av høgare utdanning*. Tilgjengelig fra <http://www.siu.no/vztpdf/pdf/?nodeid=1576&function=book> (Hentet 14.01.2014)
- SIU. (2010) *Hvorfor studere i utlandet?* Tilgjengelig fra http://www.siu.no/content/download/4563/48614/file/Mobilitetsanalyse%202010_endelig.pdf (Hentet 15.01.2014)
- SIU. (2011) *Omdømmeundersøkelsen blant internasjonale studenter i Norge 2010*. Tilgjengelig fra <http://siu.no/content/download/7389/77329/file/ferdig%20omd%C3%B8mme%202010.pdf> (Hentet 10.03.2014)
- SIU. (2013) *Internasjonal profil? Strategier for internasjonalisering ved norske universiteter og høyskoler*. Bergen: SIU (Rapportserie)
- SIU. (2013b) *Omdømmeundersøkelse blant internasjonale studenter i Norge 2012*. Tilgjengelig fra <http://siu.no/content/download/10777/105559/file/Omd%C3%B8mmeunders%C3%B8kelsen%202012.pdf> (Hentet 10.03.2014)
- SIU. (2014) *Internasjonaliseringskonferansen 2014*. Tilgjengelig fra <http://siu.no/Globalmeny/Om-SIU/Arrangementer/2014/Internasjonaliseringskonferansen-2014> (Hentet 15.01.2014)
- SIU. (2014b) *Mobilitetsrapport 2013*. Bergen: SIU (Rapportserie)
- Solberg, E. (2014). *Statsministerens nyttårstale 2014*. Tilgjengelig fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/taler_og_artikler/statsministeren/talergartikler/2014/statsministerens-nyttarstale.html?id=748426 Hentet 10.01.2014
- Stensaker, B., Frølich, N., Gronitzka, Å. og Maassen, P. (2008). "Internationalisation of Higher Education: the Gap Between National Policy-making and Institutional Needs", *Globalisation, Societies and Education*, Vol. 6, Nr. 1, side 1-11.
- St.meld. nr 19 (1996-1997) *Om studier i utlandet*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.
- St.meld. nr 27 (2000-2001). *Gjør din plikt – Krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning*. Kunnskapsdepartementet
- St.meld. nr 14 (2008-2009). *Internasjonalisering av utdanning*. Kunnskapsdepartementet

- St.meld. nr 5 (2012-2013). *EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU*. Utenriksdepartementet
- St.meld. nr 18 (2012-2013). *Lange linjer – Kunnskap gir muligheter*. Kunnskapsdepartementet
- Thagaard, T. (2009) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget
- Thagaard, T. (2013) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 4. utg. Bergen: Fagbokforlaget
- Trondal, J., Stensaker, B., Gornitzka, Å. og Maassen, P. (2001). *Internasjonalisering av høyere utdanning. Trender og utfordringer*. Oslo: NIFU (skriftserie nr. 28)
- Under Dusken. (2008) *Ønsker ikke ghetto på Moholt*. Tilgjengelig fra <http://dusken.no/artikkel/20681/nsker-ikke-ghetto-pa-moholt/> (Hentet 25.04.2014)
- Universitetet i Bergen. (2011) *Strategi 2011-2015*. Tilgjengelig fra http://www.uib.no/filearchive/strategi_2011-15_web_1.pdf (Hentet 20.11.2013)
- Universitetet i Bergen. (2011b) *Handlingsplan for internasjonal virksomhet 2011-2015*. Tilgjengelig fra <http://www.uib.no/internasjonalt/maal-og-planer/handlingsplan-for-uibs-internasjonale-virksomhet-2011-2015> (Hentet 20.11.2013)
- Universitetet i Bergen. (2013) *Tyskkurs for utvekslingsstudenter*. <http://www.uib.no/fag/tysk/25785/tyskkurs-utvekslingsstudenter> (Hentet 10.04.2014).
- Universitetet i Oslo. (2010) *Strategi 2020*. Tilgjengelig fra <https://www.uio.no/om/strategi/Strategi2020Norsk.pdf> (Hentet 10.11.2013)
- Universitetet i Oslo. (2012) *UiOs handlingsplan for internasjonalisering*. Tilgjengelig fra <http://www.uio.no/om/strategi/dokumenter/internasjonalisering-handlingsplan-2012-2014.pdf> (Hentet 10.11.2013)
- Universitetet i Oslo. (2012b) *Rekrutteringsplan for internasjonale studenter til Universitetet i Oslo*. Tilgjengelig fra http://www.uio.no/om/organisasjon/utvalg/studiekomiteen/moter/2012/240512/SK240512_sak3_vedlegg1_rekrutteringsplan.pdf (Hentet 20.03.2014)
- Universitetet i Oslo. (2014) *Nærhetsmodellen konkretiseres*. Tilgjengelig fra <http://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/prosjekter/internt-handlingsrom/aktuelt/narhetsmodellen.html> (Hentet 21.03.2014)
- Utdanningsforbundet. (2002), *EU og utdanning – Lisboa-prosessen*. Temanotat 2002/1. Oslo: Utdanningsforbundet.
- Vabø, A. og Smeby J.C. (2003) *Evaluering av Leonardo da Vinci og Sokrates i Norge*. Oslo: NIFU (Skriftserie nr. 19).
- Van der Wende, M. (1997) 'Missing Links. The Relationship between National Policies for Internationalisation and those for Higher Education in General', i Källemark T. og van der Wende, M. (red.) *National Policies for the Internationalisation of Higher*

Education in Europe. Stockholm: Högskoleverket Studies, National Agency for Higher Education, s. 10-41.

Wiers-Jensen J., Frølich, N., Aamoodt, P.O og Hovedhaugen, E. (2008) *Borte bra, men hjemme best? Færre norske studenter i utlandet*. Oslo: NIFU STEP (Rapport 21/2008)

Yin, R.K. (2003) *Case Study Research. Design and Methods*. 3. utg. California: Sage Publications, Inc.

Yin, R.K. (2012) *Applications of Case Study Research*. 3. utg. California: Sage Publication, Inc.

Vedlegg 1: Mobilitetsvekst 2009-2013²⁸

Registrerte studenter ²⁹	2009	2010	2011	2012	2013
NTNU	19 815,6	20 247,6	20 824,6	21 186,5	21 710,7
UiB	14 083,3	14 358,7	14 086,2	14 290,4	14 451,6
UiO	27 700,1	27 261	26 890,8	26 869,5	26 923

NTNU	Utreisende studenter	Innreisende studenter	Prosentandel av total studentmasse utreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende og utreisende
2009	706	967	3,56 %	4,88 %	8,44 %
2010	918	1 251	4,53 %	6,18 %	10,71 %
2011	860	1 323	4,13 %	6,35 %	10,48 %
2012	964	1 375	4,55 %	6,49 %	11,04 %
2013	928	1 468	4,27 %	6,76 %	11,04 %

UiB	Utreisende studenter	Innreisende studenter	Prosentandel av total studentmasse utreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende og utreisende
2009	574	645	4,08 %	4,58 %	8,66 %
2010	598	704	4,16 %	4,90 %	9,07 %
2011	649	723	4,61 %	5,13 %	9,74 %
2012	761	823	5,33 %	5,76 %	11,08 %
2013	758	958	5,25 %	6,63 %	11,87 %

²⁸ Alle tabellene og utregningene har jeg utført.

²⁹ Antall egenfinansierte studenter med studierett som finansieres av institusjonens grunnbudsjett. Utelukker privatister, elever på forkurs og andre eksterne studenter finansiert fra andre (DBH 2009).

UiO	Utreisende studenter	Innreisende studenter	Prosentandel av total studentmasse utreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende	Prosentandel av total studentmasse innreisende og utreisende
2009	902	960	3,26 %	3,47 %	6,72 %
2010	1 051	1 038	3,86 %	3,81 %	7,66 %
2011	936	1 017	3,48 %	3,78 %	7,26 %
2012	961	1 123	3,58 %	4,18 %	7,76 %
2013	957	1 174	3,55 %	4,36 %	7,92 %

Vedlegg 2: Intervjuguider

Intervjuguide: UiB,

Introduksjon:

Målet med min masteroppgave er å gi en fullstendig analyse av HU-institusjonens (UiB, UiO, NTNU) strategiarbeid og implementering av internasjonalisering, både fra sentrale og lavere nivåer, fakultet/institutt. Jeg skal analysere forskjellige verktøy for internasjonalisering og hvordan tiltak og virkemidler de forskjellige HU-institusjonene har. Jeg skal prøve å finne ut det **faktiske arbeidet** HU-institusjonene gjør, fra handlingsplan til det generelle. Jeg skal intervju sentrale aktører innenfor institusjonene og andre sentrale aktører som jobber for internasjonalisering i utdanningen.

Oppvarmingsdel

Hvor lenge har du jobbet ved Universitetet i Bergen?

Hva er dine arbeidsoppgaver?

Motivasjon og tilnærming

Hva er motivasjonen/motivene til UiB for internasjonalisering?

Hvordan tilnærming har UiB til kvalitet? Hva legges i begrepet?

Tiltak og mål for internasjonalisering

Et av målene deres er å delta og påvirke prosessene om EUs rammeprogrammer. Kan du fortelle mer om dette og hvordan dere gjør dette i praksis?

I handlingsplanen blir det nevnt at dere skal ha en egen rekrutteringsplan for internasjonale studenter. Hvordan er den lagt opp?

Ett av tiltakene deres er at UiB skal samarbeide med faglig sterke miljøer og etablere strategiske partnerskap. Hvordan gjør dere dette? Gode erfaringer, utfordringer? Hvordan type partnerskap er viktig for dere og hvorfor?

Et annet viktig mål i handlingsplanen deres er at hvert fakultet/institutt skal ha en fast kjerne av samarbeidende institutter/universiteter utenlands. Hvordan ligger dere an? Hvordan har dere jobbet for å nå dette?

Hvordan jobber de forskjellige fakultetene/instituttene med internasjonalisering?

Hvordan jobber dere for å øke den internasjonale publiseringen?

Hvordan operasjonaliserer UiB internasjonaliseringsstrategien? Fortell om praktisk gjennomføring/realisering, generelt arbeid..

Hvilke forskjeller på institutt/fakultets-nivå på hvordan internasjonaliseringsstrategien blir implementert? I så fall, hvordan forskjeller+

Mobilitet

UiB har et mål om at 30 % av studentene som går ut med en grad skal ha vært på utveksling (min. Et semester). Hvordan ligger dere an så langt og hvordan jobber dere for å nå dette? Hvordan jobber dere for å få flere utreisende studenter?

Hva er forutsetningene til UiB for å tiltrekke flere internasjonale studenter?

Hvordan jobber UiB for å kvalitetssikre avtaler for studentutveksling? Hvilke faktorer ligger til grunn for valg av samarbeidspartner/institusjon?

Hvem er det som reiser ut, hvem er det som ikke reiser ut? Er det forskjeller på studieprogrammer?

De tre flinkeste fakultetene til utreisende studenter er: SV, DJ og HF. Hva kan årsaken til dette være?

Hva med mobilitet blant de ansatte? Hvordan ligger dere an der?

Hvordan prøver UiB å gjøre internasjonalisering mer institusjonsforankret, og mindre et spørsmål om studenters individuelle valg?

Hvilke praktisk-administrative virkemidler har UiB? (Boligtilbud, støttefunksjoner, budsjetter)

Andre virkemidler? (Internasjonale koordinatorene, utvalg, internasjonalt kontor/seksjon) Hva er erfaringene fra disse?

Hva er UiB største utfordringer når det kommer til internasjonalisering?

Hvordan bruker dere sentrale aktører som KD og SIU i internasjonaliseringsarbeidet?

Er internasjonalisering avhengig av ”ildsjeler”, eller er det gjennomsyret i hele organisasjonen?

Språkkompetanse

Språkkompetanse blir nevnt flere ganger i internasjonaliseringsstrategien deres. Hva gjør dere for å øke språkkompetansen?

Hvordan legger dere til rette for at flere studenter og ansatte drar til et sted og lærer et tredje språk?

Avslutning

Hva syns du selv om UiBs satsing på internasjonalisering?

Har du noen forslag selv til noe som kan bli gjort?

Er det noe du vil legge til?

Intervjuguide: UiO

Introduksjon:

Jeg: Målet med min masteroppgave er å gi en fullstendig analyse av HU-institusjonens (UiB, UiO, NTNU) strategiarbeid og implementering av internasjonalisering, både fra sentrale og lavere nivåer, fakultet/institutt. Jeg skal analysere forskjellige verktøy for internasjonalisering og hvordan tiltak og virkemidler de forskjellige HU-institusjonene har. Jeg skal prøve å finne ut det **faktiske arbeidet** HU-institusjonene gjør, fra handlingsplan til det generelle. Jeg skal intervju sentrale aktører innenfor institusjonene og andre sentrale aktører som jobber for internasjonalisering i utdanningen.

Oppvarmingsdel

Hvor lenge har du jobbet ved Universitetet i Oslo?

Hva er dine arbeidsoppgaver?

Motivasjon og tilnærming

Hva er motivasjonen/motivene til UiO for internasjonalisering?

Hva er de viktigste målene/begrunnelsene UiO har for internasjonalisering?

Hvordan tilnærming har UiO til kvalitet? Hva legges i begrepet?

Tiltak og mål for internasjonalisering

I strategien skriver UiO at de skal få større internasjonalt engasjement. Hva mener dere med dette og hvordan jobber dere for nå dette?

I strategien skal dere være mer selektive og målrettet i samarbeidet med andre utdanningsinstitusjoner. Hvordan gjør dere dette? Hvordan satser dere på strategiske parter og sikrer avtaler med universiteter?

Hvordan skal dere intensivere internasjonaliseringsarbeidet som nevnt i handlingsplanen?

I handlingsplanen står det at alle utdanningsprogrammer skal gis en internasjonal profil. Hvordan jobber dere med dette?

Samarbeidet med utenlandske institusjoner skal økes. Har dette skjedd så langt? Hvordan går arbeidet?

Et av tiltakene er mer strategisk bruk av EUs programmer for studiesamarbeid. Hva har blitt gjort så langt, hvordan?

En av deres utfordringer er vellykket deltakelse i EUs ulike satsinger. Kan du fortelle mer om dette?

Hvordan jobber de forskjellige fakultetene/instituttene med internasjonalisering?

Hvordan operasjonaliserer UiO internasjonaliseringsstrategien? Fortell om praktisk gjennomføring/realisering, generelt arbeid..

Er det forskjeller på institutt/fakultets-nivå på hvordan internasjonaliseringsstrategien blir implementert? I så fall, hvordan forskjeller+

I handlingsplanen står det at fakultetene skal gjennomføre en analyse av studieprogrammer. Hvordan har arbeidet gått så langt? Hvilke resultater har dere fått?

Mobilitet

Både UiB og NTNU har konkrete mål om antall studenter som skal på utveksling (30 % og 40%). Hvorfor har ikke dere et tallfestet mål? Hvordan jobber dere for å få flere utreisende studenter?

Hva er forutsetningene til UiO for å tiltrekke flere internasjonale studenter?

Hvordan jobber UiO for å kvalitetssikre avtaler for studentutveksling? Hvilke faktorer ligger til grunn for valg av samarbeidspartner/institusjon?

Hvem er det som reiser ut, hvem er det som ikke reiser ut? Er det forskjeller på studieprogrammer?

Hva med mobilitet blant de ansatte? Hvordan ligger dere an der?

Hvordan type partnerskap er viktig for dere og hvorfor?

Hvordan prøver UiO å gjøre internasjonalisering mer institusjonsforankret, og mindre et spørsmål om studenters individuelle valg?

Hvilke praktisk-administrative virkemidler har UiO? (Boligtilbud, støttefunksjoner, budsjetter)

Andre virkemidler? (Internasjonale koordinatore, utvalg, internasjonalt kontor/seksjon) Hva er erfaringene fra disse?

Hva er UiO største utfordringer når det kommer til internasjonalisering?

Språkkompetanse

Et mål for dere er å bruke flere internasjonale forelesere. Hvordan ligger dere an?

Avslutning

Hva synes du selv om UiOs satsing på internasjonalisering?

Har du noen forslag selv til noe som kan bli gjort?

Er det noe du vil legge til?

Intervjuguide: NTNU

Introduksjon:

Målet med min masteroppgave er å gi en fullstendig analyse av HU-institusjonens (UiB, UiO, NTNU) strategiarbeid og implementering av internasjonalisering, både fra sentrale og lavere nivåer, fakultet/institutt. Jeg skal analysere forskjellige verktøy for internasjonalisering og hvordan tiltak og virkemidler de forskjellige HU-institusjonene har. Jeg skal prøve å finne ut det **faktiske arbeidet** HU-institusjonene gjør, fra handlingsplan til det generelle. Jeg skal intervju sentrale aktører innenfor institusjonene og andre sentrale aktører som jobber for internasjonalisering i utdanningen.

Oppvarmingsdel

Hvor lenge har du jobbet ved NTNU?

Hva er dine arbeidsoppgaver?

Motivasjon og tilnærming

Hva er motivasjonen/motivene til NTNU for internasjonalisering?

Hva er de viktigste målene/begrunnelsene NTNU har for internasjonalisering?

Hvordan tilnærming har NTNU til kvalitet? Hva legges i begrepet?

Tiltak og mål for internasjonalisering

Ambisjonen til NTNU er å integrere internasjonalisering i all faglig aktivitet. Hvordan arbeider dere med dette? På hvilke nivåer er det snakk om?

Et mål er bygging av strategiske internasjonale partnerskap. Hvordan jobber dere med dette? Hvilke strategiske partnerskap har dere i dag?

Handlingsplanen sier at NTNU skal ha en aktiv deltakelse i det Europeiske utdanningsområdet. Hvordan jobber dere for å nå dette målet?

Et mål er å delta i prosesser i utviklingen av EUs nye utdanningsprogram Erasmus+. Hvordan gjorde dere dette? Hvilke erfaringer har dere fra dette?

Hvordan jobber de forskjellige fakultetene/instituttene med internasjonalisering?

Hvordan operasjonaliserer NTNU internasjonaliseringsstrategien? Fortell om praktisk gjennomføring/realisering, generelt arbeid..

Er det forskjeller på institutt/fakultets-nivå på hvordan internasjonaliseringsstrategien blir implementert? I så fall, hvordan forskjeller+

Mobilitet

NTNU har et mål om at 40 % av gradsstudentene skal ha vært på utveksling minimum ett semester innen 2014. Hvordan ligger dere an? Hvordan jobber dere videre for å nå målet?

Hva er forutsetningene til NTNU for å tiltrekke flere internasjonale studenter?

Hvordan jobber NTNU for å rekruttere flere internasjonale studenter?

Hvordan jobber NTNU for å kvalitetssikre avtaler for studentutveksling? Hvilke faktorer ligger til grunn for valg av samarbeidspartner/institusjon?

Hvem er det som reiser ut, hvem er det som ikke reiser ut? Er det forskjeller på studieprogrammer?

Hva med mobilitet blant de ansatte? Hvordan ligger dere an der?

Hvordan type partnerskap er viktig for dere og hvorfor?

Hvordan prøver NTNU å gjøre internasjonalisering mer institusjonsforankret, og mindre et spørsmål om studenters individuelle valg?

Hvilke praktisk-administrative virkemidler har NTNU? (Boligtilbud, støttefunksjoner, budsjetter)

Andre virkemidler? (Internasjonale koordinatorene, utvalg, internasjonalt kontor/seksjon) Hva er erfaringene fra disse?

Hva er NTNU største utfordringer når det kommer til internasjonalisering?

Avslutning

Hva synes du selv om NTNUs satsing på internasjonalisering?

Har du noen forslag selv til noe som kan bli gjort?

Er det noe du vil legge til?

Intervjuguide: Kunnskapsdepartementet, Tone Flood Strøm

Målet med min masteroppgave er å gi en fullstendig analyse av HU-institusjonens (UiB, UiO, NTNU) strategiarbeid og implementering av internasjonalisering, både fra sentrale og lavere nivåer, fakultet/institutt. Jeg skal analysere forskjellige verktøy for internasjonalisering og hvordan tiltak og virkemidler de forskjellige HU-institusjonene har. Jeg skal prøve å finne ut det **faktiske arbeidet** HU-institusjonene gjør, fra handlingsplan til det generelle. Jeg skal intervju sentrale aktører innenfor institusjonene og andre sentrale aktører som jobber for internasjonalisering i utdanningen.

Oppvarmingsdel

Hvor lenge har du arbeidet for Kunnskapsdepartementet?

Hva er dine arbeidsoppgaver?

Motivasjon og tilnærming

Hva er motivasjon /motivene KD har for internasjonalisering?

Hvilken tilnærming har KD til kvalitet? Hva legges i begrepet?

Hva vil KD oppnå og hvorfor?

Tiltak og mål for internasjonalisering

Den overordnede målsettingen for KDs samarbeid med EU er å heve kvaliteten og sikre fornyelse og relevans for utdanning. Kan du si noe om hvordan det arbeides med dette?

Et mål er å utvide kontakten med EU både på politisk nivå og ekspertnivå. Hvordan blir dette fulgt opp?

KD ønsker å sikre god nasjonal forvaltning og koordinering av utdanningsprogrammene. Hvordan blir dette fulgt opp?

Hvordan sikre anerkjennelse av norsk utdanning?

Hvorfor er det viktig å kunne sammenligne høyere norsk utdanning med utenlandske utdanninger?

Mobilitet

Hvordan gjøre det enklere å få utenlandsk utdanning? Hvordan få flere studenter til å dra ut?

Hvordan kan internasjonalisering bli mer institusjonsforankret, og mindre et spørsmål om studenters individuelle valg?

Hvordan kan man styrke kvaliteten og attraktiviteten til europeisk høyere utdanning? Evt. Til norske institusjoner, tiltrekke seg flere studenter. Hvordan synliggjøre læringsutbytte?

Europeisk utdanningssamarbeid

Hvorfor er det viktig at Norge deltar?

Hvilken betydning har EUs rammeprogram hatt for høyere utdanning?

Det har vært konsensus og bred politisk støtte om internasjonalisering og at EU-tilpasning. Har du noen kommentarer til dette?

Hvilken betydning har Bologna-prosessen hatt for høyere utdanning? Har målet om et felles europeisk utdanningsområde blitt oppfylt?

EU er Norges viktigste samarbeidspartner. Det er ønskelig at Norge skal bruke mulighetene og sikre innflytelse og påvirkning på viktige områder. Kan du fortelle mer om dette? Hvordan blir dette fulgt opp?

Utdanning er nasjonalt anliggende i EU og den åpne koordinerings metode blir i henhold til utdanningsaktiviteter, blant annet gjennom erfaringsutveksling, fokusering på det gode eksempelet osv. Hvordan bruker Norge disse mulighetene?

Er det utfordringer knyttet til Norges utenforskap til EU?

Hvor går veien videre?

Hvordan kan Norge bidra mer?

Hva er de største utfordringene til Norge?

Samarbeid med institusjonene

Hvordan jobber dere opp mot de høyere utdanningsinstitusjonene ift egne mål/strategier?

Hvordan er samarbeidet med institusjonene?

Avslutning

Hva synes du selv om Norges, KD satsing på internasjonalisering?

Har du noen forslag selv til noe som kan bli gjort?

Er det noe du vil legge til?

Intervjuguide: SIU, Dag Stenvoll

Jeg: Målet med min masteroppgave er å gi en fullstendig analyse av HU-institusjonens (UiB, UiO, NTNU) strategiarbeid og implementering av internasjonalisering, både fra sentrale og lavere nivåer, fakultet/institutt. Jeg skal analysere forskjellige verktøy for internasjonalisering og hvordan tiltak og virkemidler de forskjellige HU-institusjonene har. Jeg skal prøve å finne ut det **faktiske arbeidet** HU-institusjonene gjør, fra handlingsplan til det generelle. Jeg skal intervju sentrale aktører innenfor institusjonene og andre sentrale aktører som jobber for internasjonalisering i utdanningen.

Oppvarmingsdel

Hvor lenge har du jobbet ved SIU?

Hva er dine arbeidsoppgaver?

Motivasjon og tilnærming

Hvorfor tror du kvalitet kommer frem som det tydeligste rasjonale for internasjonalisering?

Hva betyr endringene fra klassisk internasjonalisering med solidaritet og samfunnsansvar til kvalitet?

Er internasjonalisering en garanti for kvalitet?

Mobilitet

Mobilitetstrender: Hvor i Europa drar norske studenter? Innenfor hvilke studier?

Mer fristende med sol, strand og eksotiske Australia, USA enn ”fornuftige” Europa, som er lettere økonomisk?

Hvordan få internasjonalisering til å bli mer institusjonsforankret og mindre et spørsmål om studenters individuelle valg?

Har du noen formening om hvorfor noen fakulteter er flinkere enn andre til å sende/motta studenter? F. Eks SV (både NTNU; UiO, UiB), HF (UiB, UiO)?

Hvem er det som reiser ut, hvem er det som ikke reiser ut?

Hvorfor tror du noen institusjoner ønsker å ha en kontrollert vekst av innreisende studenter?

Trender på internasjonalisering hjemme? Resultater? Hva fungerer best?

Er internasjonaliseringsarbeid avhengig av ildsjeler?

Hvilke utfordringer står institusjonene overfor?

Intervjuguide: Kunnskapsdepartementet, Torbjørn Røe Isaksen

Målet med min masteroppgave er å gi en fullstendig analyse av HU-institusjonens (UiB, UiO, NTNU) strategiarbeid og implementering av internasjonalisering, både fra sentrale og lavere nivåer, fakultet/institutt. Jeg skal analysere forskjellige verktøy for internasjonalisering og hvordan tiltak og virkemidler de forskjellige HU-institusjonene har. Jeg skal prøve å finne ut det **faktiske arbeidet** HU-institusjonene gjør, fra handlingsplan til det generelle. Jeg skal intervju sentrale aktører innenfor institusjonene og andre sentrale aktører som jobber for internasjonalisering i utdanningen fra KD og SIU.

Hvilken tilnærming har KD til kvalitet?

Hvordan øke internasjonalisering i høyere utdanningsinstitusjoner?

Hvordan kan mobilitet bli mer institusjonsforankret, og mindre et spørsmål om studenters individuelle valg? Hvordan få flere studenter på utveksling?

Den overordnede målsettingen for KDs samarbeid med EU er å heve kvaliteten og sikre fornyelse og relevans for utdanning. Kan du si generelt hvordan dette jobbes med?

Internasjonalisering av høyere utdanning: hvor går veien videre?

Intervjuguide: DG EAC, Ragnhild Solvi Berg

Målet med min masteroppgave er å gi en fullstendig analyse av HU-institusjonens (UiB, UiO, NTNU) strategiarbeid og implementering av internasjonalisering, både fra sentrale og lavere nivåer, fakultet/institutt. Jeg skal analysere forskjellige verktøy for internasjonalisering og hvordan tiltak og virkemidler de forskjellige HU-institusjonene har. Jeg skal prøve å finne ut det **faktiske arbeidet** HU-institusjonene gjør, fra handlingsplan til det generelle. Jeg skal intervju sentrale aktører innenfor institusjonene og andre sentrale aktører som jobber for internasjonalisering i utdanningen fra KD og SIU.

Hva er dine arbeidsoppgaver?

Hvordan øke internasjonalisering i høyere utdanningsinstitusjoner?

Hvordan kan mobilitet bli mer institusjonsforankret og mindre et spørsmål om studenters individuelle valg?

Hvordan få flere norske studenter til å bruke mulighetene i Europa? Hva syns du om utviklingen i dag: Norske studenter velger i stor grad USA, Australia, Storbritannia

EU er Norges viktigste samarbeidspartnere. Det er ønskelig at Norge skal bruke mulighetene og sikre innflytelse og påvirkning på utdannings samarbeidet. Utdanning er nasjonalt anliggende i EU og den åpne koordineringsmetoden blir brukt til blant annet erfaringsutveksling, utdanningsaktiviteter og fokusering på best practice. Hvordan bruker Norge mulighetene for påvirkning og innflytelse i den åpne koordineringsmetoden?

Syns du Norge er aktive nok i Erasmus-samarbeidet? Noe som kan gjøres annerledes? Utfordringer?

Hvordan er samarbeidet med KD, SIU, institusjonene?

Hvordan få flere studenter til å bruke Erasmus-programmet?